

Mübarek Gün ve Geceler

Arefe ve Terviye günü

Aşüre Günü ve Orucu

Cum'a Günü ve Cum'a Namazı

Hicri yılbaşı gecesi

Kadir Gecesi

Mevlid Gecesi

Mirac Kandili

Ramazan'da yapılabilecek etkinlikler
Ramazan ayı ibadet ayıdır

Regaib Gecesi 1

Regaib Gecesi 2

Regaib Gecesi 3

Şaban ayının fazileti 1

Şaban ayının fazileti 2

Şaban ayının fazileti 3

Şaban ayının fazileti 4

Safer ayı 1

Safer ayı 2

Safer ayı 3

Üç Aylar

Üç Aylar 1

Üç Aylar 2

Üç Aylar 3

Arefe ve Terviye günü

Terviye, Arefe gününden bir önceki güne denir. Terviye günü oruç tutmak çok faziletlidir. Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki: (Allahü teâlâ, Terviye günü oruç tutan ve günah söylemeyen müslümanı elbette Cennete koyar.) [Ramuz]

(Terviye günü oruç tutmak, bin köle azat etmeye, iki bin deve kurban kesmeye ve cihad için gönderilen bin ata bedeldir.) [Ebulberekat] Terviye gününden sonra Arefe günü gelir.

Arefe gününün önemi

Kıymetli geceye kendinden sonra gelen günün ismi verilir. Fakat Arefe ve Kurban bayramının üç gecesi böyle değildir. Bu dört gece, bugünleri takip eden gecelerdir. Arefe, yalnız Zilhiccenin 9. günüdür. Yani, kurban bayramından önceki güne denir. Ramazan bayramından önceki güne ve başka güne Arefe denmez.

Arefe günü yani bugün yapılacak işlerden bazıları şunlardır:

1- Arefe günü sabah namazından, Kurban bayramının dördüncü günü ikindi namazına kadar, erkek-kadın herkes, cemaatle kılın, yalnız kılın, 23 vakit farz namazda selam verir vermez, (Allahümme entesselam...) demeden önce, bir kere, vacip olan teşrik tekbirini söylemeli, yani, (Allahü ekber, Allahü ekber. Lâ ilahe illallahü vallahü ekber, Allahü ekber ve lillahil-hamd) demelidir. Camiden çıktuktan veya konuştuğuktan sonra, artık teşrik tekbirini okumak gerekmez. (Halebi)

2- Zilhiccenin ilk dokuz günü oruç tutmak sevaptır; fakat Arefe günü oruç tutmak daha çok sevaptır. Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki: (Arefe günü oruç tutana, Âdem aleyhisselamdan, Sûr'a üfürülünceye kadar yaşamış bütün insanların sayısının iki katı kadar sevap yazılır.) [R. Nasihin]

(Arefe günü tutulan oruç, bin gün [nafile] oruca bedeldir.) [Taberani]

(Arefede tutulan oruç, iki bin köle azat etmeye, iki bin deve kurban kesmeye ve Allah yolunda cihad için verilen iki bin ata bedeldir.) [T. Gafilin]

(Arefe günü tutulan oruç, geçmiş ve gelecek yılın günahlarına kefarettir olur.) [Müslim] [Yani Arefe günü tutulan oruç, geçmiş ve gelecek bir senede yapılan tevbelerin kabul olmasına yarar.]

(Arefe günü [Besmele ile] bin İhlâs okuyanın günahları affolup duası kabul olur.) [Ebuşşeyh]

(Arefe gününden üstün bir gün yoktur. O gün Allahü teâlâ, yeryüzündekilerle iftihar ederek göktekilere, "Ey gök ehli, kullarıma bakın, rahmetime kavuşmak ve azabımdan kaçmak için uzak yerlerden geldiler..." buyurur. Arefe günü Cehennemden o kadar çok kul azat edilir ki, başka günlerde bu kadar azat olmaz.) [Gunye]

(Arefe günü, kulağına, gözüne ve diline sahip olan mağfiret olur.) [Taberani]
(Şeytan, Arefe gününden başka bir günde daha zelil, rezil, hakir ve kinli görülmez.)
[İ.Malik]

(Allahü teâlâ, Arefe günü kullarına nazar eder. Zerre kadar imanı olanı affeder.)
[Gunye]

(Arefe ne güzel gündür. O gün rahmet kapıları açılır.) [Deylemi]

İbadet olarak ilim öğrenmek en faziletlisidir. Bu gece ilim olarak, ehl-i sünnete uygun ilmihal okumalıdır.

3- Bugünü fırsat bilip dua etmeli! Hadis-i şerifte buyuruldu ki: (Duanın faziletlisi, Arefe günü yapılanıdır.) [Beyheki]

4- Arefe gününü ibadetle, Allahü teâlâyı anmakla ve tefekkürle geçirmeye, insanlara iyilik etmeye çalışmalı! Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki: (Arefe gününe hürmet edin! Arefe, Allahü teâlânın kıymet verdiği bir gündür). [Deylemi] (Hürmet etmek, günah işlememekle olur.) (Arefe günü, kulağına, gözüne ve diline sahip olan mağfiret olur.) [Taberani]

Kulağına sahip olmak, gıybet, çalgı gibi haram olan şeyleri dinlememektir. Eğer biz istemeden kulağımıza gelmişse, bize günah olmaz. Gözüne sahip olmak da, haram olan şeylere bakmamak ve mubah olarak baktığı şeylerden ibret almaktır. Diline sahip olmak ise, yalan söylememek, dedikodu etmemek, laf taşımamak, kötü söz söylememek, hatta boş şey konuşmamak, kimseyi dili ile incitmek demektir. Bunlara riayet eden Arefe gününü değerlendirmiş olur.

Arefe gecesi, Arefe günü ile Kurban bayramının birinci günü arasındaki gecedir. Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki: (Rahmet kapıları dört gece açılır. O gecelerde yapılan dua reddolmaz. Ramazan ve Kurban bayramının birinci gecesi, Berat ve Arefe gecesi.) [İsfehani]

(Dört gecenin gündüzü de gecesi gibi faziletlidir. Allahü teâlâ, o günlerde dua edenin isteğini geri çevirmez, onları mağfiret eder ve onlar bu günlerde bol ihsana nail olurlar. Bunlar: Kadir gecesi, Arefe gecesi, Berat gecesi, Cuma gecesi ve günleri.) [Deylemi]

(Arefe gecesi ibadet eden, Cehennemden azat olur.) [S. Ebediyye]

Aşûre Günü ve Orucu

Soru: Aşûre günü hakkında bilgi verir misiniz?

Cevab: Bismillâhirrahmânirrahîm.

Muharrem ayının onuncu günü Aşûre günüdür. Aşûre, on mânâsına gelen “aşır” kelimesinden alınmıştır. Hicrî senenin birinci ayı olan Muharrem ayının onuncu gününe: Aşûre günü denilmiştir. Muharrem ayının onuna rastlayan aşûre gününün fazileti de o günde cereyan edegelmiş olaylardan kaynaklanmaktadır ki, Cenâb-ı Hak, bu mübarek günde on peygamberine on büyük ihşanda bulunmuştur. Şöyle ki:

- 1- Hz. Adem (A.S.)’in tevbesi bu gün kabul edilmiştir.
- 2- Hz. Nûh (A.S.)’in gemisi bu günde, Cudî dağının üzerine, karaya oturmuştur.
- 3- Hz. İbrahim (A.S.) bu günde dünyaya gelmiştir.
- 4- Hz. Yakub (A.S.)’in gözleri aşûre günü tekrar görmeye başladı.
- 5- Hz. Yunus (A.S.) balığın karnından bugün kurtulmuştur.
- 6- Hz. Yusuf (A.S.) kuyudan aşûre günü çıkarılmıştır.
- 7- Cenab-ı Hak, Musa (A.S.)’a aşûre gününde mucize ihşan etmiş, denizi yararak Firavun ve askerlerini sulara boğmuştur.
- 8- Hz. Davud (A.S.)’in tevbesi bu gün kabul buyrulmuştur.
- 9- Hz. İsa (A.S.) aşûre günü doğmuş ve o günde de göklere kaldırılmıştır.
- 10- Hz. Peygamberimiz (S.A.V.) Efendimizin tasavvur edilebilen gelmiş geçmiş bütün günahları aşûre gününde afv edilmiştir.

Ayrıca, Hz. İdris (A.S.)’in göklere kaldırılışının, Hz. Eyyüb (A.S.)’in hastalıktan kurtuluşunun ve Hz. Süleyman (A.S.)’a saltanatının ihşan edilmişinin de aşûre gününde vaki olduğu rivayet edilmektedir. (Ayni, Umdetü’l-Kari, Savm:69, 8/233.)

Aşûre günüyle birlikte ya ondan bir gün evvel ya da ondan bir gün sonra olmak üzere iki gün oruç tutmak sünnettir. Sadece aşûre günü oruç tutmak ise mekruhtur. (Alemgir, el-Fetava’l-Hindiyye. 1/202) Aşûre günü, ziyafet hazırlamak, aile halkını sevindirmek, sene boyunca bereketlere vesile olur.

Ebû Saidi’l-Hudrî (R.A.)’den rivayete göre Peygamberimiz (S.A.V.):

“Aşûre günü, aile efradına yeme-içmesini bol yapan kimseye, Cenâb-ı Hak sene boyunca rızkını genişletip bollaştırır,” buyurmuşlardır. (Beyhaki, Şuabu’l-İman, 3/366)

Süfyan-ı Sevri der ki: Biz bunu denedik ve öyle bulduk. Münavi: O günde Hz. Nûh Aleyhisselâm’ın ve yanındakilerin, Tufan’dan kurtulmuş olarak ilk defa karaya indiklerini, selamet ve bereket içinde, ailelerinin geçimliklerini hazırlamakla emr olunduklarını, böylece bu günün geçim vazifelerinde bir genişlik ve bolluk günü olduğunu, bu bolluğa her sene katılmanın bir sünnet kılındığını, selef-i salihinden naklen belirtir. O gündeki bolluk ve bereketin tecrübeyle sabit olduğunu birçokları söylemiştir. Hz. Cabir (R.A.) bunlardan biridir. İbn-i Uyeyne: “Biz bunu elli veya altmış yıl denedik” diyerek te’yid etmiştir. (Münâvi, Feyzu’l-Kadir Şerhu Camiüs-Sagir, 6/235)

Aşûre Tatlısı

Aşûre günü, bir de aşûre isimli bir tatlı pişirilir. Menşei şöyle rivayet edilir: Hz. Nuh (A.S.)’in gemisi, aşûre günü Cudi dağının tepesine oturunca, gemidekiler tufandan

kurtuluş gününü kutlamak istemişler ve geminin ambarında arta kalan erzakı karıştırıp bir yemek pişirmişler. İşte aşure pişirme adeti buradan kalmıştır.

Aşure Günü Orucu

Soru: Aşûre gününün orucu nasıl tutulmalıdır?

Cevab: Bismillâhirrahmânirrahim.

Muharrem ayının onuncu günü olan Aşûre günüyle beraber ya ondan bir gün evvel ya da ondan bir gün sonra (yani Muharrem'in 9 ve 10 veya 10 ve 11) olmak üzere iki gün oruç tutulur ki sünnettir. (Alemgir, el-Fetava'l-Hindiyye. 1/202) Büyük mükafatı vardır.

Ebu Katade (R.A.)'den rivayete göre Peygamberimiz (S.A.V.):

“Aşûre günü orucunun, önceki yılın günahlarına keffaret olacağını ALLAH Teâlâ'nın rahmetinden umarım” buyurmuşlardır. (Tirmizi. Savm: 48)

Hız. Aişe (R.A.) şöyle demiştir; Cahiliyyet devrinde Kureyş aşûre günü oruç tutardı. Hicretten evvel Resûlullah (S.A.V.) de aşûre orucu tutardı. Medine-i Münevvere'ye geldiği zaman da adeti üzere bu orucu tuttu ve sahabelere de bu orucu tutmalarını emretti. İkinci sene Ramazan orucu farz kılınınca aşûre günü orucunu terketti. Artık isteyen bu orucu tuttu, dileyen de onu terketti. (Buhari, 1, 69, Tefsir, sure: 2, 24, Savm:, Menakıbü'l-Ensar: 26; Müslim, Sıyam: 114-116, Ebû Davud, Sıyam: 64. Tirmizi, Savm: 48, Darimi, Savm: 46, Muvatta, Sıyam: 33 A. b. Hanbel. 2/57, 143, 4/29, 50, 6/162)

Kureyş'in aşûre günü oruç tutmaları Hız. İbrahim (A.S.) ve Hız. İsmail (A.S.) gibi eski peygamberlerin şeriatlerinden kendilerine gelen haberlerden dolayı olsa gerektir. Kureyş, aşûre gününü o günde Kabe'nin örtüsünü örtmek suretiyle tazim ediyorlardı. Abdullah b. Abbas (R.A.) şöyle demiştir: Peygamberimiz (S.A.V.) Medine-i Münevvereye geldiğinde Yahudilerin aşûre günü oruç tuttıklarını gördü de:

- **Bu ne orucudur?** diye sordu. Yahudiler:

- Bu gün, iyi bir gündür. Bu gün, ALLAH Teâlâ'nın İsrail oğullarını düşmanlarından kurtardığı bir gündür. Hız. Musa (A.S.) bu ilâhî lütfâ bir şükür olarak bu gün oruç tutmuştur, dediler. Resûlullah (S.A.V.):

- **Biz Hız. Musa (A.S.)'ya sizden daha fazla müstehakız, buyurdu da** (Mekke-i Mükerremedeki gibi) **o günü oruç tuttu ve** (sahabelere de) **bu orucu tutmalarını emir** buyurdu... (Buhari, Savm:69; Müslim; Sıyam:127; Ebu Dâvud: Sıyam:64; İbn-i Mâce; Sıyam:41; Darimi; Savm:46; A.b. Hanbel; 1/291, 310, 336, 340)

Tabii ki, bir önceki hadis-i şerifte de belirtildiği gibi Ramazan orucu farz kılınınca bu emir muhayyerliğe dönüşmüştür.

Burada şu önemli hususu da belirtelim ki: Peygamberimiz (S.A.V.), peygamberliğinin ilk zamanlarında vahiy gelmeyen hususlarda ehl-i kitaba muvafakat etmeği severdi. Bu, bilhassa putperestlere muhalefet eden hususlarda böyleydi. Ne zaman ki Mekke-i

Mükerreme fetih edildi, İslâm, her yerde şöhret ve üstünlük elde etti, bütün konularda derhal ehl-i kitaba muhalefeti ilan etmiştir. Mesela:

Abdullah b. Abbas (R.A.)'dan rivayete göre Peygamberimiz (S.A.V.)'e: Aşûre gününe Yahudi ve Hıristiyanların da tazim ettikleri ve o günde oruç tuttıkları hatırlatıldığında, Peygamberimiz (S.A.V.):

- Gelecek seneye inşaALLAH dokuzuncu gün oruç tutarız, buyurmuşlardır. Fakat gelecek sene gelmeden Peygamberimiz (S.A.V.) vefat etmişlerdir. (Müslim. Sıyam: 133, Ebu Davud. Sıyam: 65,)

Yine Abdullah b. Abbas (R.A.)'dan rivayete göre Peygamberimiz (S.A.V.):

Aşûre günü oruç tutunuz ve o hususta Yahudilere muhalefet edin. (Binaenaleyh) **aşûreden bir gün önce veya bir gün sonra da oruç tutun**, buyurmuşlardır. (A.b. Hanbel, 1/241, Beyheki, Şuabu'l-iman, 3/365) Bu bakımdan sadece aşûre günü oruç tutmak: Mekruhtur. (Alemgir, el-Fetava'l-Hindiyye. 1/202)

Yine dinimiz İslâmiyet; güneş doğarken, zevalde (tam tepede) iken ve batarken, ateşe karşı namaz kılmayı yasaklamıştır. Bunun sebebi de, güneşe tapan ve ateşe tapınan milletlere benzemememizi temin etmektir. (Alemgir, el-Fetava'l-Hindiyye, 1/52.) **Bakınız, dinimiz ibadet hususlarında bile gayr-ı müslimlere benzemeye müsaade etmemektedir. Peki onlara şahsî, ev veya iş hayatımızda benzemeye hiç müsaade eder mi? Elbette etmez.**

Dinimiz; kâfirlere, münafıklara, batıl din ve ideoloji mensuplarına muhalefet etmeyi emretmiş ve onlara benzemeyi kesin bir şekilde haram kılmıştır. Çünkü dış görünüş itibarıyla onlara benzemek, neticede ahlâkî değerlerde, kötü ve çirkin işlerde ve hatta inançta onlara benzemeye sebep olur. Gerçekten giyimde, sözde, davranışta ve işlerdeki benzeşmeler kalplere tesir ederek onlara karşı sevgi ve saygı meydana getirir. Kısacası gayrimüslimlere benzemenin haram olduğunda icma vardır. (İskilipli Mehmet Atıf, Frenk Mukallitliği ve Şapka, 4)

Cum'a Günü ve Cum'a Namazı

Cum'a günü öğlen namazı vakti içinde bir hutbeden sonra cemaatle ve cehren kılınan iki rekat farz-ı ayn namaz.

Cum'a Arapça bir isim olup, "toplanma, bir araya gelme, toplu dostluk" anlamlarına gelir. Sözlükte cumua ve cumea şeklinde de okunur. Bir terim olarak perşembe günü ile cumartesi arasındaki günün adı olduğu gibi, aynı gün öğle vaktinde kılınan iki rekat farz namazın da adıdır. Cum'a gününe, müslümanların ibadet için mescidde toplanmaları sebebiyle bu isim verilmiştir (Zebidî, Tâcu'l-Arûs, V, 306; Kurtubî, el-Câmi'li Ahkâmi'l-Kur'ân, XVIII, 97, 98).

Hafta günlerine İslâm'dan önce verilen isimler şimdiki isimler olmayıp cum'a gününe "yevmu'l-arube" denirdi (Kurtubî, Tefsir, XVIII, 99). Süheylî'ye göre bu isim süryânîce olup "rahmet" manasına gelmektedir. Cum'a'dan sonraki günler de "şeyar: cumartesi", "evvel: pazar", "ehven: pazartesi", "cebar: salı", "debar: çarşamba", "mûnes: perşembe" idi. Araplar'da günlerin bu eski isimlerinin ne zaman değiştirildiği konusunda şu bilgiler vardır; Arûbe yerine cum'a adını veren, bir rivayete göre Hz. Peygamber'in (s.a.s.) dedelerinden Ka'b İbn Lüeyy'dir. İbn Sîrîn'den gelen bir başka rivayete göre de bu ad cum'a namazı henüz farz kılınmadan evvel Medine'de bulunan müslümanlar tarafından verilmiştir. İbn Sîrîn'in rivayeti şöyledir: "Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye hicret etmeden ve cum'a ayeti nazil olmadan önce Medineliler cum'a namazı kılmışlardı." Ensâr: "Yahudilerin bir günü var, her yedi günde biraraya toplanıyorlar, hristiyanların da öyle. Bizim de bir toplanma günümüz olsun, o günde Allah'ı zikredelim; şükredelim." dediler. Bunun üzerine: "sebt: cumartesi günü yahudilerin, ahad: pazar günü hristiyanların, o halde bunu arube: günü yapalım." demişlerdi. Bu suretle Es'ad İbn Zürâre'nin yanında toplandılar, Es'ad b. Zürâre (r.a.) onlara iki rekat namaz kıldırıldı ve vaaz etti. Toplandıkları ana "cum'a" adını verdiler. O da onlara bir koyun kesti, ondan kuşluk ve akşam vakti yediler. Daha sonraları da cum'a ayeti nazil oldu (Cum'a Suresi, 62/9)

İbn Hazm da: "Cum'a ismi, İslâmî olup, İslâm'dan evvelki günlerde kullanılmazdı. Câhiliyye devrinde o güne arube denilirdi. İslâm döneminde o gün namaz için toplanıldığından "cum'a" ismi verilmiştir." der. İbn Huzeyme'nin Selmân-ı Fârisî'den yaptığı bir rivayete göre, bir defa Peygamberimiz (s.a.s.) Selmân'a: "Selmân, sen Cum'ayı ne zannediyorsun?" diye sorunca o da: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir." der. Bunun üzerine Efendimiz (s.a.s.) "Senin atan Âdem (a.s.)'in yaratılışı işte o gün oldu, yani vücudunun bütün parçaları o gün bir araya getirildi." buyurmuştur. Ebu Hüreyre'den rivayet edilen başka bir hadiste de: "Üzerine güneş doğan günlerin en hayırlısı Cum'a günüdür: Âdem (a.s.) o gün yaratıldı, o gün Cennet'e girdi, yine o gün Cennet'ten çıkarıldı. Bir de kıyamet Cum'a günü kopacaktır." buyurulmuştur. (Müslim, Cumua, 5) Diğer bir rivayette de, yukardaki sözlere ilâveten şu cümleler yer almıştır: "..O gün tövbesi kabul olundu ve o gün vefat etti. Kıyamet de o gün kopacaktır. İns ve Cin'den başka hiçbir mahluk yoktur ki, Cum'a günü tan yeri ağardıktan gün doğuncaya kadar -kıyamet belki bu gün kopar korkusu ile- kulak kabartmasın. Bir de o günün içinde öyle bir saat vardır ki, hiçbir müslüman kul tesadüfen o esnada namaz kılıp Allah'tan bir hacetini dilemez ki, onu Allah O'na vermesin. "

İbn Hacer'e göre Cum'a Mekke'de farz olmuştur. Fakat müslümanların azlığı ve açıktan namaz kılacak derecede güçlü olmamaları nedeniyle Mekke'de Cum'a kılmak

mümkün olmamıştır. Ancak şartlar tahakkuk etmeden Cum'anın farz kılınması garip görünmektedir. Bu nedenle diğer âlimler, Mekke'de Cum'a için sadece izin verilmiş olabileceği kanaatindedirler. İbn Abbas'ın şu rivayeti de bu görüşü desteklemektedir: "Rasûlullah (s.a.s.), hicret etmeden önce Cum'a namazının kılınması için izin verilmiştir. Fakat Mekke'de Cum'a kıldırıma gücü olmadı. Onun için, daha önce Medine'deki müslümanlara İslâm'ı öğretmek için gönderilmiş olan Mus'ab İbn Umeyr'e mektup yazarak: "Yahudilerin açıktan Zebur okudukları güne bak, siz de kadınlarınızı ve oğullarınızı toplayın da zeval vaktinden sonra Allah'a iki rekat (namaz) ile takarrub edin." Bu emir üzerine Mus'ab, Medine'de ilk Cum'a kıldırın kişi olmuştur. Bu görevi Peygamber Medine'ye gelinceye kadar sürdürmüştür." (Suyûtî, ed-Dürü'l-Mensûr, VI, 218, Dâre Kutnî'den naklen: İbn Sa'd, Tabakat, III, 118). Mus'ab (r.a.)'ın Cum'a namazı kıldırıldığı ilk cemaatin sayısı, oniki idi.

İbn Hacer'in Cum'a namazının Mekke'de farz kılındığı halde, orada kılınmayışını sayı azlığına bağlanmasının geçerli olabilmesi ihtimali uzaktır. Çünkü Cum'a namazının kılınabilmesi için kırk kişinin varlığı gerekecek olsa bile, bu sayıda müslüman o tarihlerde bir araya rahatlıkla gelebilirdi. Ancak Cum'a namazının açık kılınması gereği ve Rasûlullah ile müslümanların o sıralarda gizlenmiş bulunmaları nedeniyle kılınamış olmaları düşünülebilir. Kanaatimize göre bu, sıradan bir izin olarak da değerlendirilemez. Çünkü Yüce Allah'ın ve Rasûl'ün izinleri bile emir gibi uyulması gerekli hükümlerdir. Özellikle bu konu ibadetlerle ilgili olursa emir durumu daha güçlüdür. Bu konuda cihada izin veren (el-Hacc, 22/39) ayetini gözönünde bulundurabiliriz.

Diğer taraftan Cum'a namazının farzietini bildiren ayet (Cumâ, 62/9-11) bilindiği gibi Medine'de ve Hicret'ten sonraki yıllarda nazil olmuştur. Bu durum ise bizlere abdestin farzietini ile ilgili ayetin nüzulünü hatırlatmaktadır. Namaz için abdest almak bilindiği gibi peygamberliğin ilk dönemlerinde farz kılındığı halde, ilgili âyet daha sonraları Medine'de nazil olmuştur. Demek oluyor ki bazı hükümler teşrî edilirken, ilgili olan âyet, daha sonra inmiş olabilir. Bu, hükmü pekiştirmek için olabildiği gibi, nüzul için gerektirici bir münasebete kadar bekletilmesi ve böylece daha etkileyici bir hal alması hikmetine de dayalı olabilir.

Cum'a'yı ilk kıldırınların Es'ad İbn Zürrâre ile Mus'ab İbn Umeyr oldukları hakkındaki rivâyetlerin arasını birleştirmek gerekirse; Mus'ab'ın, Medine'nin merkezinde ve Peygamber'in (s.a.s.) emri üzerine Cum'a namazı kıldırıldığı; Es'ad'ın ise Medine yakınında bir yerde ve Peygamber'in (s.a.s.) emri gelmeden kıldırıldığı söylenebilir. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in kıldırıldığı ilk Cum'a namazı, Ranuna' denilen yerde Sâlim İbn Avf mescidindedir. Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye hicret buyurduğunda ilk olarak Kuba'da Amr İbn Avfoğullarına misafir oldu. Orada pazartesi, salı, çarşamba ve perşembe günleri kalıp, Kuba Mescidi'nin temelini attı; sonra Cum'a günü Medine'ye gitmek için yola çıktı. Benu Sâlim yurduna gelince Cum'a namazı vakti girmişti. Orada hutbe okuyup ilk defa Cum'a namazını kıldırıldı. Bu, Hz. Peygamber'in kıldırıldığı ilk Cum'a namazıdır. Cum'a'yı farz kılan âyet bundan önce nâzil olmuştur. Medine haricinde ilk Cum'a namazı kılınan yer de Bahreyn'de "Cevâsa" da Abdi Kays Mescidi'dir.

İslâm'da Cum'a gününün dünyanın başlangıcına, sonuna ve âhirete kadar uzanan bir yeri ve değeri vardır. Diğer semâvi dinlerde de Cum'a gününe dikkat çekilmiş, fakat onlar bunu terkederek başka günlere yönelmişlerdir. Ebû Hüreyre'den Allah Rasûl'ün şöyle dediği nakledilmiştir: "Bizler, bizden önce kitap verilenlere göre en

sonuncusuyuz. Kıyâmette ise en öne geçeceğiz. Onlar, Allah'ın kendilerine farz kıldığı bu Cum'a gününde ihtilafa düştüler. Allah onu bize gösterdi. Diğer insanlar bu konuda bize uyuyorlar. Ertesi gün yahudilerin, daha ertesi gün ise hristiyanlarındır. " (Buhârî, Cum'a, 1; Müslim, Cum'a hadis no: 856. Müslim'in lafzı az farklıdır).

Yine Ebû Hüreyre'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Rasûlullah (s.a.s.)'a Cum'a gününe niçin bu adın verildiği sorulduğu zaman şöyle cevap vermiştir: "Babanız Âdem'in yaratılışı o günde oldu. Kıyâmet o günde kopacak, yeniden dirilme ve insanların hesap için yakalanması o günde olacaktır. Cum'a gününün üç saatinin sonunda öyle bir an vardır ki, o anda dua edenin duası kabul olunur. " (Ahmed b. Hanbel, İstanbul 1981, II, 311)

"Her kim Cum'a günü, cenâbetten gusül eder gibi güzelce gusleder, sonra da ilk saatte yola çıkarsa bir deve kurban etmiş gibi olur. İkinci saatte yola çıkarsa bir sığır kurban etmiş gibi olur. Üçüncü saatte yola çıkarsa bir koç kurban etmiş gibi olur. Dördüncü saatte yola çıkarsa bir tavuk kurban etmiş gibi olur. Beşinci saatte yola çıkarsa bir yumurta tasadduk etmiş gibi olur. İmam Cum'a namazı için iftitah tekbiri alınca melekler hazır olur, okunan Kur'ân-ı dinlerler. " (Müslim, Cumua, 2, hadis no: 850)

Cum'a namazını terk edenler için de hadis-i şeriflerde şu tehditler varid olmuştur: "Birtakım insanlar ya Cum'a namazını terk etmeyi bırakırlar, yahutta Allah onların kalplerini mühürler artık gafillerden olurlar. " (Müslim, Cumua, 12, hadis no: 865)

"Her kim önemsemediği için üç Cum'a yı terk ederse, Allah onun kalbini mühürler. " (Ebû Davûd, Salât 210)

"Bir kimse Cum'a günü gusleder, elinden geldiği kadar temizlenir, yağ veya koku sürünür, sonra mescide gider bulunduğu yere oturur ve namazını kılar, hutbeyi dinlerse; geçen Cum'a'dan o Cum'a ya kadar işlemiş olduğu günahları affolunur. " (Buhârî, Cumua, 6)

Cum'a namazının farziyeti Kitab, Sünnet ve icmâ-i ümmet ile sabittir. Cum'a sûresinin dokuzuncu âyetinde Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Ey iman edenler, Cum'a günü namaz için çağrıldığınız zaman, Allah'ı anmağa koşun; alış-verişi bırakın. Eğer bilerseniz bu sizin için daha hayırlıdır. "

İbn Mâce'de mevcut Hz. Câbir (r.a.)'den rivâyet edilen şu hadis, Cum'a'nın farziyetinin sünnetle delilidir:

"Ey insanlar, ölmeden önce Allah'a tövbe ediniz. (Başka işlerle) meşgul olmadan önce de sâlih ameller işlemeye çalışınız. Allah'ı çokça zikretmek ve gizli ve açık olarak çokça sadaka vermek suretiyle sizin ile Rabbiniz arasındaki bağı güçlendiriniz. (Böyle yaparsanız) hem rızıklanırsınız. hem de (Allah tarafından) hatırınız hoş tutulur. Şunu biliniz ki: Yüce Allah şu bulunduğum makamda, şu günümde, şu ayımda ve şu yılımda sizlere Cum'a'yı farz kılmış bulunuyor. Ve bu kıyâmete kadar böylece devam edecek. Benim hayatımda, ya da benden sonra adaletli yahutta zâlim bir imamı bulunduğu halde, onu hafife alarak yahut ta inkâr ederek kim terkederse; Allah, onun iki yakasını bir araya getirmesin, hiç bir işini mübarek kılmasın. Haberiniz olsun, böyle bir kimsenin ne namazı vardır ne zekâtı, ne haccı, ne orucu ve ne de iyiliği Tâ ki tövbe edinceye kadar. Artık kim tövbe ederse, Allah, onun tövbesini kabul etsin. Şunu da biliniz ki: Hiç bir kadın bir erkeğe imam olmasın. (Okuması düzgün olmayan bir

bedevî) Arap, bir muhacirin önüne geçip imam olmasın. Fâcir bir kimse de, kılıcından ya da copundan korktuğu bir zorbanın kendisini zorlaması hali dışında da mü'min bir kimseye imam olmasın. " (İbn Mâce, Sünen, İstanbul 1401, I, 343, Hadis no: 1081).

Hız. Peygamber'in Benu Sâlim yurdunda kıldırıldığı ilk Cum'a namazında cemaatin kırk veya yüz kişi olduğu söylenir. Bu mescide sonradan "Mescid-i Cum'a" adı verilmiştir. Cum'a âyetinin Mekke'de nâzil olduğu da ihtimal dahilindedir. Peygamber (s.a.s.) Cum'a hutbesi için bir hurma kütüğü edinmiş, ensârdan bir kadının aynı zamanda marangoz olan kölesinin ılgın ağacından yaptığı üç ayaklı minber, mescide konuncaya kadar onun üzerinde Cum'a hutbelerini okumuştur. Yeni minber gelip de Peygamber (s.a.s.) hutbe için üzerine çıkınca eski hurma kütüğünden deve iniltisi gibi bir ses çıkmış, Peygamber de inerek elini üzerine koyunca susmuştur. Bu hâdise Hz. Peygamber'in bir mucizesi olarak "Cizu'n-nahle" adıyla meşhur olmuştur.

Peygamber (s.a.s.) camiye girince, cemaata selam verir; minbere çıkınca, onlara döner ve ikinci bir selamdan sonra otururdu. Bu oturuşa "Celsetu'l-istiraha" denir. Bilâl ezan okumağa başlar; bitirince, Peygamber (s.a.s.) kalkarak hamd ve senâdan sonra, vaaz ve nasihatı muhtevî bir hutbe okurdu. Bir müddet oturduktan sonra tekrar kalkıp, ikinci hutbeyi de okur ve minberden inerdi. Kamet getirildikten sonra iki rek'at olarak Cum'a namazını kıldırırdı. Cum'a namazının ilk rek'atında ekseriyetle Cumu'a sûresini ve ikinci rek'atta da Münâfıkun sûresini yüksek sesle okurdu. Cemaat en fazla Cum'a namazında toplandığı için, Cumu'a sûresini okumakla, onlara cum'a'nın âdâb ve erkânını öğretmiş ve Münâfıkûn sûresini okumakla da, münâfıklardan sakınmaları lüzumunu ihtar etmiş oluyordu. Sonraları ilk rek'atta A'lâ ve ikincide de Câşiye sûrelerini okuduğu rivâyet edilmiştir.

Halife Hz. Ebû Bekir ve sonra Hz. Ömer (r.a.) zamanında bu şekilde Cum'a namazı kılındı ise de; Halife Hz. Osman (r.a.) zamanında şehrin nüfusunun arttığı ve halkın câmiden uzak yerlerde ikâmet ettiği gözönünde tutularak, namaz vaktinin geldiğini ilân için mescidin dışında bir ezan okutturulmağa başlandı. Bu ezan Zavra'da okunuyordu. Hz. Osman'ın okuttuğu bu ezan (dış ezan) diğer memleketlerde de okunmağa başlandı. Kendisinden seksen sene sonra Hişam b. Abdu'l-Melik de bu dış ezanın hariçte, mesela Medine'nin Zavra'sı gibi şehrin ortasında okunacak yerde, camiinin minaresinde okunmasını emretti.

Böylece kitap, sünnet ve icmai ümmet ile sabit olan Cum'a namazı gücü yeten ve şartları kendinde bulunan her mükellef müslümana farz-ı ayındır. İki rek'at olan Cum'a namazını herhangi bir sebepten kılamamış olanlar, öğle namazını dört rek'at olarak kılarlar. Bütün namazlarda şart olan İslâm, akıl, bülüğ, tahâret şartlarından başka Cum'a namazının farziyet ve edâsının şartları vardır.

Cum'a Namazının Farz Olmasının Şartları

Cum'a namazı; namaz, oruç, hac, zekât kelimeleri gibi, fıkıh usulü açısından "kapalı anlatım (mücmel)" özelliği olan bir terimdir. Bu yüzden onun kılınışı şekil ve şartları âyet, hadis ve sahabe açıklamalarına ihtiyaç gösterir. Çünkü Allah elçisi "Namazı benim kıldığım gibi kılınız" (Buhârî, Ezan, 18; Edeb, 27) buyurmuştur.

Câbir b. Abdullah'ın naklettiği bir hadiste şartlar şöyle belirlenmiştir:

"Allah'a ve âhiret gününe inananlara Cum'a namazı farzdır. Ancak yolcu, köle, çocuk, kadın ve hastalar bundan müstesnadır" (Ebû Dâvud, I, 644, H. No: 1067; Dârakutnî,

II, 3; Bağavî, Şerhu's-Sünne, I, 225) Bu istisnaların dışında kalan her müslüman erkek bu namazla yükümlü demektir. Buna göre şartlar şöyledir:

A) Erkek olmak: Cum'a namazı kadınlara farz değildir. Ancak namazı cemaatle kılarlarsa bu yeterli olup, öğle namazını kılmaları gerekmez (es-Serahsî, II, 22, 23; İbn Abidin, Reddül-Muhtâr, I, 591, 851-852).

B) Hür olmak: Hürriyetten yoksun bulunan esir ve kölelerle, ceza evindeki hükümlülere, Cum'a günü öğle namazını kılmaları yeterlidir. Cum'a namazı farz değildir. Ancak anlaşmalı (mükâteb) kölelerle, kısmen azad edilmiş kölelere farzdır. Kendisine Cum'a namazı farz olmayan köle esir veya mahkumlar her ne sûretle olursa olsun, Cum'a'yı kılmış olsalar, sahih olur.

C) Mukîm olmak: Yolcuya Cum'a namazı farz değildir. Çünkü o, yolda ve gittiği yerlerde genel olarak güçlüklerle karşılaşır. Eşyasını koyacak yer bulamaz veya yol arkadaşlarını kaybedebilir. Bu sebeple ona bazı kolaylıklar getirilmiştir.

D) Hasta olmamak veya bazı özürler bulunmamak: Namaza gidince hastalığının artmasından veya uzamasından korkan kimselere Cum'a farz olmaz. Yine, hasta bakıcı, aciz ihtiyar, gözü görmeyen, ayaksız, kötürüm ve müslümanlar Cum'a'yı kılarlarken onların güvenliğini sağlamakla görevli olan emniyet nöbetçisi gibi özrü bulunanlar, vakit bulunca öğle namazı kılmakla yetinirler. Ancak bu kimseler cemaatle Cum'a namazına katılırlarsa yeterli olur (es-Serahsî, II, 22, 23; İbnü'l-Humam, Fethu'l-Kadir, I, 417)

Ayrıca, düşman korkusu, şiddetli yağmur ve çamur, ağır bir hastaya bakma gibi özürler de Cum'a namazını kılmamayı mübah kılan özürlerdir. Körün, elinden tutup camiye götüreceği kimsesi olursa, Cum'a'yı kılmaması İmam Ebu Yusuf ve Muhammed'e göre farz olur. Üzerlerine Cum'a namazı kılmaması farz olmayan müslüman kimseler, Cum'a'yı kılmaya imkan bularak kılsalar, vaktin farzını eda etmiş olurlar, artık o günün öğle namazını kılmaları gerekmez. Cum'a namazı kılmaları farz olmayan kimseler, buldukları bölgede Cum'a namazı kılınıyor ise, öğle namazını cemaatle değil, yalnız başlarına kılarlar. Buldukları bölgede Cum'a namazı kılınıyor ise, öğle namazlarını cemaatle kılabilirler.

Cum'a namazının sahih olması için gerekli şartlar (edasının şartları)

Kılınan bir Cum'a namazının geçerli olması için aşağıdaki şartların bulunması gerekir:

A) Cum'a Kılınacak Yerin Şehir veya Şehir Hükümünde Olması

Bu şart, bazı nakillere ve sahabe uygulamalarına dayanır. Hz. Ali'den şöyle dediği nakledilmiştir: "Cum'a namazı, teşrik tekbirleri, Ramazan ve Kurban Bayramı namazları, yalnız kalabalık şehir veya kasabalarda eda edilir. İbn Hazm (ö. 456/1063) bu naklin sağlam olduğunu ortaya koymuş, Abdurrezzak aynı hadisi Ebû Abdurrahman es-Sülemî aracılığı ile Hz. Ali'den rivâyet etmiştir. Hz. Ali'nin sözü İslâm hukukçularınca bu konuda yeterli bir delil sayılmıştır.(Abdurrezzak, el-Musannef, III,167-168, H. No: 5175, 5177; İbn Ebi Şeybe bunu Abbad b. el-Avvâm'dan, benzerini Hasan el-Basrî, İbn Sîrîn ve İbrahim en-Nehâî'den nakletmiştir; İbnü'l-Humam, a.g.e., I, 409).

Bu konuda rivâyet edilen nakillerde geçen "kalabalık şehir" sözü İslâm hukukçularınca şöyle tarif edilmiştir:

Ebû Hanife (ö. 150/767)'ye göre valisi, hâkimi, sokak, çarşı ve mahalleleri olan yerleşim merkezleri "kalabalık şehir" niteliğindedir. Ebû Yusuf (ö. 182/798), halkı en büyük mescide sığmayacak kadar kalabalık olan yerleri şehir sayarken İmam Muhammed (ö. 189/805), yöneticilerin şehir olarak kabul ettikleri yerleri şehir kabul eder.

İmam Şâfiî (ö. 204/819) ve Ahmed İbn Hanbel (ö. 241/855) bu konuda nüfus sayısı kriterini getirir. Onlara göre, kırk adet akıllı, ergin, hür ve mukîm erkeğin yaz kış başka beldeye göç etmeksizin oturdukları yerleşim merkezleri şehir sayılır ve kendilerine Cum'a namazı farz olur (es-Serahsî, a.g.e. II, 24, 25; el-Kâsânî, I, 259; el-Cezerî, Kitabü'l-Fıkh ale'l-Mezâhibi'l-Erbaa, Mısır (t.y.) I, 378, 379; Abdurrahman el-Mavsîlî, el-Ihtiyâr, Kahire (t.y.) I, 81).

İmam Mâlik (ö. 179/795)'e göre, mescidi ve çarşısı olan her yerleşim merkezi şehir sayılır. Köy ve şehir kelimeleri eş anlamlıdır. Nüfuz az olsun çok olsun hüküm değişmez. Cum'a namazının küçük yerleşim merkezlerinde de kılınabileceğini söyleyenlerin dayandığı deliller şunlardır:

1) Ebû Hüreyre (ö. 58/677), Bahreyn'de görevli iken Hz. Ömer'e Cum'a namazının durumunu sormuş, Hz. Ömer kendisine; "Nerede olursanız olunuz, Cum'a namazını kılınız" şeklinde cevap vermiştir.

2) Ömer b. Abdülazîz (ö. 101/720), komutanı Adiy b. Adiy'e yazdığı mektupta, (ahalisi) "çadırdan yaşamayan herhangi bir köye gelince: orasının halkına Cum'a namazı kıldırarak bir görevli tayin et" demiştir.

3) İmam Mâlik, ashâb-ı kirâmın Mekke ile Medine arasında su başlarında Cum'a namazını kıldıklarını nakleder ve o yörelerde herhangi bir şehir bulunmadığını belirtir (es-Serahsî, a.g.e., II, 23, Ahmed Naim, Tecrid-i Sarih Terc. ve Şerhi, III, 45, 46).

4) İbn Abbas, Medine'deki Peygamber mescidinden sonra ilk Cum'a namazının Bahreyn'de "Cuvâsâ" denilen bir köy (karye) de kılındığını söylemiştir (Buhârî, Cum'a, II, (I. s. 215); Bağavî, a.g.e., IV, 218; İbnü'l-Hümâm, a.g.e., I, 409)

Cum'a namazının büyük yerleşim merkezlerinde kılınacağı görüşünde olan İslâm hukukçuları yukarıdaki delilleri şöyle değerlendirmişlerdir:

1) Hz. Ömer'in sözü, ashâb-ı kirâm arasında çöllerde ve sahralarda Cum'a namazı kılınmayacağı bilindiği için, "hangi şehirde bulunursanız bulunun, Cum'a namazı kılın" şeklinde anlaşılmıştır.

2) Ömer b. Abdülazîz'in sözü, kişisel bir görüş olduğu için delil sayılmamıştır.

3) Kendilerinde Cum'a kılındığı bildirilen "Eyle", Bahr-ı Kulzüm üzerinde önemli bir iskele, "Cuvâsâ" da Bahreyn'de Abdulkays'a ait bir kaledir. Buraları "köy (karye)" olsalar bile, devletçe tayin edilen yöneticileri ve zabıta kuvvetleri bulunduğu için şehir hükmünde sayılırlar (Ahmed Naim, a.g.e., III, 46). İbn Abbas'ın sözünde, Cuvâsâ için, "köy" denilmesi, o devirlerde buranın "şehir" sayılmasına engel değildir. Çünkü onların dilinde karye kelimesi şehir anlamında da kullanılıyordu. Kur'ân-ı Kerîm'de de

bu anlamda kullanılmıştır. Bu Kur'ân, iki köyden ulu bir adama indirilmeli değil miydi?" (Zuhuf, 43/31). Âyetteki "iki köy (karye)" den maksat Mekke ile Tâif'dir. Diğer yandan Mekke şehrine "Ümmü'l-Kura (köylerin anası)" adı verilmiştir (Şürâ, 42/7). Mekke'nin şehir olduğunda şüphe yoktur. Cuvâsa da bir kale olduğuna göre: hâkimi, yöneticisi ve âlimi vardır. Bu yüzden es-Serahsî (ö. 490/1097), Cuvâsâ için eş anlamlısı olan "şehir (mısır)" kelimesini kullanır (es-Serahsî, a.g.e, II, 23) Abdurrezzak, Hz. Ali'nin Basra, Kûfe, Medine, Bahreyn, Mısır, Şam, Cezire ve belki Yemen'le Yemâme'yi şehir (mısır) kabul ettiğini belirtir (Abdurrezzak, a.g.e., III, 167)

Ebû Bekir el-Cassâs (ö. 370/980), "Eğer Cum'a, köylerde câiz olsaydı, şehir hakkında olduğu gibi, insanların ihtiyacı yüzünden, bu da tevatüren nakledilirdi" der ve Hasan'dan, Haccac'ın şehirlerde Cum'a'yı terkedip, köylerde ikâme ettiğini nakleder. (el-Cassâs, Akhâmu'l-Kur'ân V, 237, 238)

İbn Ömer (ö. 74/693), "Şehire yakın olan yerler, şehir hükmündedir" derken, Enes b. Mâlik (ö. 91/717), Irak'ta bulunduğu sırada Basra'ya dört fersah uzaklıktaki bir yerde ikâmet eder ve Cum'a namazına kimi zaman gelirken kimi zaman da gelmezdi. Bu durum onların Cum'a'yı yalnız şehir merkezlerinde câiz gördüklerine delâlet eder. (el-Cassâs, aynı yer)

Uygulama örnekleri:

a) Allah elçisi hayatta bulunduğu sürece, Cum'a namazı yalnız Medine şehir merkezinde kılınmış ve çevrede bulunanlar da namaz için merkeze gelmişlerdir. Hz. Âişe (ö. 57/676)'den, şöyle dediği nakledilmiştir: "Müslümanlar Hz. Peygamber devrinde Medine'ye Cum'a namazı için yakın menzil ve avâlilerden nöbetleşe gelirlerdi" Menzil, Medine çevresindeki bağ-bahçe evi de mektir. Avâlî ise, Medine civarında, Necid tarafında, Medine'ye yaklaşık 2-8 mil uzaklıktaki küçük yerleşim merkezleridir. Ashâb-ı Kirâm bu yerlerden nöbetleşe Cum'a namazına geldiklerine göre kendilerine Cum'a namazı farz değildi. Aksi halde kendi yörelerinde Cum'a namazını cemaatle kılmaları veya hepsinin Medine'ye gelmesi gerekirdi. Diğer yandan Allah elçisinin Kubalılar'a, Medine'de Cum'a namazında hazır bulunmalarını emrettiği nakledilir. Kuba, o devirde Medine'ye iki mil uzaklıktadır.

b) Hulefâ-i râşidîn döneminde bir takım ülkeler fethedilince, Cum'a'lar yalnız şehir merkezlerinde kılınmıştır. Bu uygulama, onların "şehir (büyük yerleşim merkezi)" olmayı Cum'a'nın sıhhat şartı saydıklarını gösterir. Öğle namazı farz olduğu için, onun Cum'a namazı sebebiyle terkedilmesi kesin bir nass (âyet-hadis) ile mümkün olabilir. Kesin nass ise, Cum'a'nın şehir merkezlerinde kılınması şeklinde gelmiştir. Cum'a İslâmî prensip ve emirin en büyüklerindedir. Bu da en iyi, şehirlerde gerçekleşir. (es-Serahsî, a.g.e., II, 23; el-Kâsânî, a.g.e., I, 259; İbnü'l-Hümâm, a.g.e., II, 51)

Kaynaklarda verilen bu bilgiler ışığında konuyu aşağıdaki şekilde netleştirmek mümkündür.

a) Şehir ve kasabalar:

Valisi, müftüsü, İslâmî hükümleri icra edecek ve hadleri infâz edecek güce sahip hâkimi (kadı) ile güvenliği sağlayacak zabıtası bulunan her yerleşim merkezi "şehir"dir. Sonraki İslâm hukukçularının eserlerinde" yolları, köyleri, çarşı ve pazarları bulunma" özelliği üzerinde durulmamıştır. Çünkü bir şehir veya kasabada bu

özellikler zaten vardır. Böyle bir kasabanın gerek mescidinde ve gerekse "musallâ (namazgâh)" denen yerlerinde Cum'a namazı kılınabilir. Bunda görüş birliği vardır (İbn Âbidin, a.g.e., I, 546, 547 vd.) Bu tarife göre, vilâyet ve kaza merkezleri şehir sayılır. Bunların durumu, şehir olduklarında şüphe bulunmayan Mekke ile Medine'nin durumuna benzer.

b) Şehir hükmünde olan yerler:

En büyük mescidi, Cum'a namazı ile yükümlü olanları almayacak kadar kalabalık olan yerleşim merkezleri de "şehir" hükmündedir. Bu, Ebû Yûsuf'un şehir tarifine uygundur. Sonraki İslâm hukukçularının çoğu, bu görüşü izlemişlerdir. Bu yerler resmi bir görevli bulununca, İmam Muhammed'in şehir tarifine de uygun düşer (es-Serahsî, a.g.e., II, 23, 24; el-Kâsânî, a.g.e., 259, 260; el-Mavsîlî, a.g.e., I, 81; el-Cezirî, a.g.e., I, 378, 379). Bu ölçüye göre, nâhiye merkezleri ile pek çok büyük köyler de şehir hükmünde olur.

Devletin İzninin Bulunması

Cum'a namazının sahih olması için "devlet temsilcisinin izni" problemi de İslâm hukukçularınca tartışılmıştır. Bu iznin gerekli olduğunu söyleyenler olduğu gibi aksini savunanlar da bulunmuştur. Biz aşağıda her iki görüşü ve delillerini vererek, konuyu değerlendirmeye çalışacağız.

Hanefilerin görüşü:

Hanefi hukukçularına göre, Cum'a namazı için izin gereklidir. Dayandıkları delil Câbir b. Abdullah ve İbn Ömer'den nakledilen ve yukarıda da daha uzun bir şekilde kaydettiğimiz şu hadistir: "Kim Cum'a namazını ben hayatta iken veya benden sonra adaletli ve câir (zâlim) bir imamı (önderi varken, onu küçümseyerek veya inkâr ederek terkederse Allah iki yakasını bir araya getirmesin ve işini bitirmesin" (İbn Mâce, İkâme, 78) İbn Mâce bu hadisin senedinde bulunan Ali b. Zeyd ve Abdullah b. Muhammed el-Adevî sebebiyle isnâdı zayıf sayar. Heysemî, hadisin benzerini naklettikten sonra şöyle der: Bu hadisi Taberanî, el-Evsat'ında nakletmiştir. Oradaki senedde Musa b. Atıyye el-Bâhilî vardır. O'nun biyografisini bulamadım. Geri kalan râviler güvenilir. (Mecmau'z-Zevâid, II, 169, 170) Bu hadiste, Cum'a'nın farzolması için adaletli veya adaletsiz bir yöneticinin bulunması öngörülmüştür. Cum'a namazı büyük cemaatle kılınacağı ve hutbede topluma hitap edileceği için onun toplum düzeni ile yakından ilgisi vardır. Devletten izin alma şartı aranmazsa fitne çıkabilir. Cum'a kıldırarak ve hutbe okumak bir şeref vesilesi sayılarak rekabet doğabilir. Bazı kimselerin çekişme ve ihtirasları cemaatin namazını engelleyebilir. Camide bulunan her grubun namaz kıldırarak istemesi, Cum'a'dan beklenen faydayı yok eder. Bir grup kılarak, diğerleri çekilse yine amaca ulaşılmaz. Kısaca hikmet ve toplum psikolojisi bakımından da Cum'a'nın İslâm devletinin kontrolünde kılınması gereklidir.

Ancak yöneticiler Cum'a'ya ilgisiz kalır ve önemli bir sebep olmaksızın müslümanları namaz kılmaktan alıkoymak isterse, onların bir imamın arkasında toplanarak Cum'a namazı kılmaları mümkündür. İmam Muhammed, bu konuda şu delili zikreder: Hz. Osman, Medine'de kuşatma altında iken, dışarıda bulunan sahabiler Hz. Ali'nin arkasında toplanmış ve o da Cum'a namazını kıldırmıştır. (el-Kâsânî, a.g.e., I, 261; el-Fetâvâ'l-Hindiyye, I,146; İbn Âbidin, a.g.e., I, 540) Bilmen, bunun dâru'l-harpte mümkün ve câiz olduğunu belirtir (Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul 1985, s. 162)

Devlet başkanı veya valilerin bizzat Cum'a namazı kıldirmaları gerekli midir?. İbnü'l-Münzir şöyle der: "Öteden beri Cum'a namazını, devlet başkanı veya onun emriyle kıldırarak bir kimsenin kıldirması şeklinde uygulama yapılmıştır. Bunlar bulunmazsa, halk öğle namazı kılar" (Ahmed Naîm Tecrid-i Sarih Tercümesi, III, s. 48)

Burada şunu belirtelim ki, yukarıda kaydettiğimiz hadisten imam ya da müslümanların halifesi yoksa, Cum'a namazı kılınmaz, diye bir hüküm çıkarmak mümkün değildir. Bu hadisin ilgili bölümlerinin anlattığı, "ister adil, isterse de zâlim olsun bir imamın varlığına rağmen" Cum'a terk edilecek olursa, belirtilen tehditlerle karşı karşıya kalınacağından ibarettir. Çünkü hadis, "imam yoksa Cum'a namazı kılamazsınız" demiyor, olduğu halde kılınmazsa, son derece tehlikeli tehditlerde bulunuyor. İmamın yokluğu halinde kılınmayacak olursa o takdirde bu hadisten, olsa olsa tehditlerin daha hafif olacağı sonucuna varılabilir. O da en müsamahalı bir istidlâl olur.

İçtihadı dayalı olarak ileri sürülmüş gerekçelerin dışında, Cum'a namazının kılınması için şart kabul edilen ve eda şartları arasında sayılan imamın varlığı şartının nakli bir delili yoktur. Ayrıca bu şart, yalnızca Hanefî mezhebinde öngörölmüş bir şarttır. Dolayısıyla terki halinde terettüp edeceği bildirilen bir takım tehditlere maruz kalmamak için, en azından ihtiyaten böyle bir şartı öngörmeyen diğer mezhep imamlarının görüşlerine uyularak kılınması gerekir. Diğer taraftan kaynaklarda hadis diye belirtilen: "Dört şey vardır ki, veliyyul emirlere aittir: Cihad'tan elde edilen ganimetlerin paylaşılması zekât'ın toplanması, hudut (şer'i cezaların tatbiki) ve Cum'a'ları kıldirmak." ifadeleri ise hadis değildir. Fethu'l-Kadir'de (II, 412) bunun İmam Hasan el-Basrî'ye ait bir söz olduğu belirtilmiştir. Son asır alimlerinden Seyyid Sâbık da "Fıkhu's-Sünne" adlı esrinde (1, 306) bunun aynı şekilde Hasan'ü'l Basrî'ye ait bir söz olduğunu kaydetmektedir. O halde böyle bir şartın öngörölmesi için dayanak teşkil edebilecek nakli bir detil elde mevcut değildir. Bu konuda ileri sürülen bu şartın sebebi, yalnızca karışıklık çıkma ihtimaline dayalı bulunmaktadır.

Veliiyü'l-Emr yoksa

Veliiyü'l-Emr ve izn-i sultânî diye belirtilen hususun gerçekleşebilmesi için, müslümanların başında en azından zâlim de olsa- bir yöneticinin bulunması zorunludur. Başa geçmiş bulunan yöneticinin, İslâm'ı kabul etmesi ise onun, müslümanların veliiyü'l-emr'i olarak görölmesinin asgarî şartıdır. Yani müslümanların İslâmî olmayan yönetimlerin tahakkümü altında yaşamaları halinde, haliyle böyle bir şartın varlığından söz etmek imkânı olamaz. Bu durum günümüzün müslümanlarına; İslâm'ın öngördüğü mânâsıyla bir yöneticiye sahip olmadığımızı göre, kıldığımız Cum'a namazının hükmü nedir? Diye başlayan ve onun etrafında dönüp dolaşan diğer bir takım soruları daha sordurmaktadır.

Şunu da belirtelim ki, bu durumu şu anda bir vakıa olarak yaşıyan bizleri, İslâm fakihleri de düşünmüş ve böyle bir durum halinde müslümanların ne şekilde davranabileceklerini, daha doğrusu davranması gerektiğini belirtmişlerdir. Şimdi bu konuda onların neler söylediklerine kısaca bir göz atalım:

Bu konuda İbn Nuceym der ki:

"Şayet hiç bir şekilde kadı veya ölmüş olan halifenin (yerine geçmiş) halifesi yoksa, âmme de bir kişinin (Cum'u'a namazını kıldirmak üzere) öne geçirilmesi üzerinde ictimâ edecek olsalar, zaruret dolayısıyla caizdir." (İbn Nuceym, el-Bahrü'r-Râik, II, 155).

Buradaki: "zaruret dolayısıyla caizdir" ifadesi üzerinde kısaca duralım: Anlaşıyor ki, Cum'a namazı, herhangi bir şartının eksik olması dolayısıyla terk edilmesi tavsiye edilen bir durum değildir. Aksine bu gibi durumlarda -bu şartların gerçekleşme imkânı bulunmadığından- zaruret hükümleri ile amel etmek söz konusudur. İşte halifesiz ve İslâm hükümlerini tatbik eden mahkemelerin varolmaması hallerinde de bu zaruretlerle amel etmeyi engelleyecek herhangi bir durum yoktur. Çünkü bilindiği gibi kadı (yani İslâm hükümlerini tatbik eden hâkim) ile halifenin varlığı, İslâmî hükümlerin yürürlükte olmasının en belirgin gerekleri ve dışa yansıyan yönleridir. Bunların varolmaması halinde, İslâmî hükümlerin devlet düzeyinde uygulanabilmeleri sözkonusu değildir. Şayet bu durum, Cum'a namazını kılmamayı gerektirecek bir hal olsaydı, İbn Nüceym gibi eşsiz fıkıh çalışmaları olan bir âlim: "Zaruret dolayısıyla caizdir" gibi bir ifade kullanmaz, "Cum'a namazı sâkit olur" demesi gerekirdi. O zaman da konunun gereğinden, İslâmî olmayan yönetimlerin çatısı altında bulunan hallerde söz edilmezdi.

Hicri yılbaşı gecesi

Peygamber efendimiz Muhammed aleyhisselam, miladi 571'de 20 Nisana rastlayan, Rebiul-evvel ayının on ikinci Pazartesi sabahı, Mekke'de doğdu. 622'de Mekke'den Medine'ye hicret etti. 20 Eylül Pazartesi günü, Medine'nin Kuba köyüne geldi. Bu tarih Müslümanların Şemsi yılbaşı oldu. O yılın Muharrem ayının birinci günü de, Kameri yıl başı oldu. Muharrem ayının birinci gecesi Müslümanların kameri yılbaşı gecesidir.

Bu geceyi ihya etmeli ve saygı göstermeli. Saygı göstermek, günah işlememekle olur. Zilhiccenin son günü ve Muharrem'in birinci günü oruç tutan, o yılın tamamını oruç tutmuş gibi sevaba kavuşur. Bir hadis-i şerifte, (Ramazandan sonra en faziletli oruç, Muharrem ayında tutulan oruçtur) buyuruldu.

İslamiyet'ten önce Araplar, Muharremde harp etmek isteyince, o yıl Muharrem ayının ismini, sonraki aya korlar, sonraki ayın ismini, Muharrem ayına takarlardı. Böylece, haram ay, Muharremden bir sonraki ay olurdu.

(Bir ayın haramlığını başka aya geciktirmek, ancak kâfirliği arttırır. Kâfirler, böylece sapıtıyorlar. Onlar, Allah'ın haram kıldığı ayların sayılarını denk getirmek için, haram ayı bir yıl helal edip, başka yıl onu yine haram ederler. Böylece, Allah'ın haram kıldığını helal kılmaya çalışırlar) mealindeki Tevbe suresinin 37. âyet-i kerimesi, ayların yerlerini değiştirmeyi yasak etti.

Kıymet verilen dört aydan biri Muharrem ayı, Zilkade, Zilhicce ve Receb ile beraber Kur'an-ı kerimde kıymet verilen dört aydan biridir. (Tevbe 36)

Birkaç hadis-i şerif meali şöyledir: (Ayların efendisi Muharrem, günlerin efendisi Cuma'dır.) [Deylemi]

(Ramazandan sonra en faziletli oruç, Allahü teâlânın ayı Muharrem ayında tutulan oruçtur. Farzlardan sonra en faziletli namaz, gece namazıdır.) [Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai]

(Nafile oruç tutacaksan Muharrem ayında tut. Çünkü o, Allahü teâlânın ayıdır. O ayda bir gün vardır ki, O günde Allahü teâlâ geçmiş kavimlerden birinin tevbesini kabul etti. Yine o gün tevbe edenlerin günahlarını da affeder.) [Tirmizi]

Nafile ibadetlerin sevabına kavuşabilmek için, ehl-i sünnet itikadında olmak, haramlardan kaçıp günahlara tevbe etmek, farzları kusursuz yapmaya çalışmak, o ameli ibadet olarak yapmaya niyet etmek şarttır.

Kadir Gecesi

Ramazan ayının 27. gecesi **KADİR** gecesidir. Yüce Rabbimizin lütuf ve keremi ile pek şerefli ve mübarek olan bu geceyi idrak etmiş bulunuyoruz. Yüce Rabbimize sonsuz şükürler ve hamd ü senalar olsun.

Hayır ve bereketin ne olduğunu gösteren sahuruyla cömertliği, ikramı ve paylaşmayı öğreten iftarıyla, ibadetin neşe ve coşkusunu bütün topluma yayan teravihiyle, okunan ve dinlenen Kur'an-ı Kerim'in feyziyle, toplumun sosyal yaralarını şifalı elleriyle saran zekât ve fitreleriyle arınma ve yenilenme bilincimizin tazelendiği rahmet ve mağfiret ayı Ramazanın sonuna yaklaşırken bin aydan daha hayırlı olduğu bildirilen Kadir gecesine erişmenin heyecan ve mutluluğunu yaşamaktayız. Gönüllerimiz, bir taraftan maddi ve manevi birçok hikmeti, rahmeti, bereketi ve mağfireti, ferdi ve sosyal hayatımıza canlılık kazandıran, pek çok güzelliği ve bereketi bünyesinde barındıran Ramazan ayının sonuna yaklaşmanın hüznünü, diğer taraftan da bin aydan daha hayırlı olduğu bildirilen Kadir gecesine ulaşmanın heyecan ve mutluluğunu hakikaten yaşamaktadır.

Kadir Gecesi, İslam alemince mübarek kabul edilen beş büyük gecenin en mübarek gecesidir ki, bin aydan hayırlıdır. Hiç şüphe yok ki vakitler aslında birbirine eşittir. Bir vakit diğer bir vakitten kendiliğinden üstün olamaz. Öyleyse bir vaktin diğer vakitlerden daha şerefli ve faziletli olması mutlaka o vakitte meydana gelen bir yüce işten ve mübarek bir olaydan kaynaklanmaktadır. Zaman ve mekanlar kendilerinde meydana gelen büyük ve önemli olaylarla değer kazanırlar. Kadir gecesi hayırlarla dolu olayların meydana geldiği bir gecedir.

Kadir Gecesi'ni, bu derece yücelten husus: İnsanlık alemini küfürden imana, zulmetten nura ve huzura kavuşturan, beşer tarihinin en önemli hadisesi, dünyanın en büyük inkılabını yapan, cihanı saran cehalet, küfür karanlıklarını giderip dünyayı aydınlatan **Kur'an-ı Kerim'in**, Hira mağarasında ibadet ve tefekküre çekilmiş bulunan Hz. Peygamber Efendimiz (S.A.V.)'e bu geceden itibaren inmeye ve beşeriyetin ufuklarını aydınlatmaya başlamış olmasıdır. Gelişyle birlikte oluşturduğu mânâ iklimiyle gönül dünyamızı ma'mur eden, iç âlemimizi zenginleştiren Kadir gecesi, kâinatın anlamını getiren gecedir. O yaratılış bilgisinin ders kitabı ve bütün kainatın ve varoluşun özeti olan Kur'an-ı Kerim'in indirildiği gecedir. Kur'an-ı Kerim gibi insanlık için bir hidayet rehberi olan kadri yüce bir kitabın böyle bir gecede inmesi ona müstesna bir şeref kazandırmış, kadrini yüceltmıştır ki, Kadir Gecesi; "**çok kıymetli gece**" demektir.

Evet, kıyamete kadar gelecek olan yüz milyarlarca insana dünya ve ahirette rehberlik edecek olan bir kitab ki o da Kur'an-ı Kerim'dir. Onun geliş gün ve gecesi ve bunun yıldönümleri elbette böyle müstesna bir gün ve gece olmalı, bayramlar ve merasimlerle kutlanmalıdır. Gerçekten de **Kadir Gecesi**, bütün İslâm aleminin mukaddes kabul edip ihya ettiği, Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle "**Bin aydan daha hayırlı**" olan en mübarek bir gecedir. Bu mübarek gece her yıl, İslâm dünyasının dört bir tarafında derin bir huşu ve hürmet ile karşılanır ve uğurlanır. İslâm aleminin saadet ve selâmeti, mü'minlerin mağfiret-i ilâhiyyeye nail olmaları için bu mübarek gecede milyonlarca müslümanın elleri semaya açılır.

Camilerimiz, mescidlerimiz bu gece, sabaha kadar üstlerine gökten yağın nurlar ile, kendilerini dolduran Müslümanlardan taşın nurlar arasında parıldar durur. Bu gecede camilerimizi kubbelerine kadar dolduran dualar bütün bir yıl ümmet-i Muhammed

üzerinde ilahî bir rahmet olur. Bu gece, camilerimizde, mescidlerimizde tan ağarınca kadar Kur'an-ı Kerîm okunur, dinlenir, namaz kılınmak ve dua-niyaz yapılmak suretiyle ihya edilir. Bu mübarek gecenin hepimiz ve bütün İslâm alemi için maddî ve manevî hayırlara bereketlere ve afv ü mağfirete nail olmamıza vesile olmasını Cenab-ı Hakk'dan niyaz ederiz. Ve bilhassa idrak ettiğimiz bu mübarek gecenin; çağın getirdiği sıkıntılarla bunalan ruhlara, manevi hayatın ihmaliyle daralan kalplere, ümitsiz, karamsar, günleri gafletle geçen kimselere gerçek manada maddi ve manevi bir **kandil** olması için dua ve niyaz ediyoruz.

Mevlid Gecesi

Soru: Mevlid gecesi hakkında bilgi verir misiniz?

Cevab: Bismillahirrahmanirrahim.

30 Mart 2007 Cuma gününü, Cumartesi gününe bağlayan gece Rebiulevvel ayının 12. Gecesi olup **Mevlid Gecesi**'dir. İnsanlığa hem dünyasını hem de ahiretini anlatmak, onlara kılavuzluk ve mihmendarlık yaparak yollarını aydınlatmak üzere bir şahit, müjdeleyici, uyarıcı ve ışıklar saçan bir kandil olarak seçilmiş ve vazifelendirilmiş olan sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (S.A.V.) efendimizin dünyaya teşriflerinin, 1436'ncı yıl dönümünü idrak etmenin sevincini, huzur ve mutluluğunu yaşıyoruz.

İnsanlığın dirilişinde, karanlıktan aydınlığa çıkışında ve katılmış kalplerin yumuşamasında çok önemli bir yere sahip olan, böyle şerefli ve mübarek bir gün vesilesiyle bütün müslümanları tebrik ediyor, kalplerindeki mevcut Hz. Peygamber (S.A.V.) efendimizin sevgisinin daha da çoğalmasını, Hz. Peygamber (S.A.V.) efendimizin sevgisinin bütün gönüllere sirayet etmesini ve kök salmasını Yüce ALLAH'tan niyaz ediyorum.

Yüce Rabbimizin lütuf ve keremi ile pek şerefli ve mübarek olan bu geceyi idrak etmiş bulunuyoruz. Kudsiyetiyle gönüllerimize feyiz ve bereket bahşeden Mevlid kandilini tekrar idrak etmenin sevinç ve mutluluğunu yaşamaktayız. Yüce Rabbimize sonsuz şükürler ve hamd ü senalar olsun. Mevlid Kandili Müslümanların, sınırsız af ve merhamet sahibi olan Yüce ALLAH'a sığınarak günahlardan arındıkları, ilahi lütuf ve bereketlere eriştikleri müstesna zaman dilimlerinden birisidir.

Mevlid Gecesi, bütün İslâm âleminin mukaddes kabul edip ihya ettiği en mübarek gecelerden biridir. Yüce Yaratıcının insanlığa gönderdiği en son rahmet elçisi, İlahi vahyin son ve tamamlayıcı halkası Hz. Muhammed Mustafa (S.A.V.) efendimizin ALLAH'tan getirdiği ilahi daveti, sünnetini ve örnek ahlakını anlamak, O'na duyulan derin sevgiyi gönüllerden sözlere ve toplumsal bilince aktarmak amacıyla asırlardır Müslümanlar O'nun dünyaya gelişini Mevlid Kandili olarak kutlamaktadır.

Mevlid kutlanması bir bid'at-i seyyie değildir

Bazı bozuk fırkalar ve onların mensupları Resûlullah (S.A.V.) Efendimizin doğum yıldönümünün kutlanmasını kötü bir bid'at olarak görüyor ve bu kutlamayı yapanları kınıyor. Bu kötüleme ve kınamalar yersizdir. Süyûtî, İbn-i Hacer el-Askalanî ve İbn-i Hacer el-Heytemî gibi büyük din âlimleri ve daha nice ulema ve fukaha, Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimizin doğumunun kutlanmasını güzel bir yenilik olarak görmüşler ve tahsin etmişlerdir.

Mevlid kelimesi, "doğum, doğum yeri ve doğum vakti" gibi anlamlara gelir. Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V.) efendimizin doğumunu anlatmak için kullanılan "mevlîd-i nebî" Türkçemiz'de kısaca mevlid kandili olarak anılır. Mevlid törenleri İslâm dünyasında yaygınlık kazanarak günümüze kadar devam etmiştir. Esasen Resûlullah (S.A.V.) efendimizin doğum yıldönümünü kutlama maksadıyla başlayan mevlid töreni giderek, Kadir, Mîrac, Regaib ve Berat gecelerinde veya

sünnet, evlenme, ölüm, deprem gibi önemli olaylar vesilesiyle yapılmaya başlanmış ve toplumsal geleneğimizde yer alan önemli bir dinî-kültürel öge olmuştur.

Osmanlılar döneminde mevlid törenine ayrı bir önemin verildiği bilinmektedir. Osmanlı'nın ileri döneminde Mevlid Alayı diye anılan görkemli törenlerde şeyhülislâm, vezirler ve diğer askerî ve mülkî erkân, büyük müderrisler, belli bir düzen içinde rebülevvel ayının on ikisinde Sultan Ahmed Camii'nde yerlerini alırlardı. Padişahın gelmesinden sonra vaazlar verilir, mevlidhanlar tarafından Süleyman Çelebi'nin yazdığı mevlid okunur ve bu esnada Medine'den getirilmiş olan hurmalar camide bulunanlara ikram edilirdi.

Edebiyatımızda Peygamberimiz'in doğum günü olan bu kutlu günü anlatan birçok eser yazılmıştır. Bunlar içinde Süleyman Çelebi'nin yazdığı mevlid, Osmanlı'dan beri halen ülkemizde değişik vesilelerle coşkuyla, bir âyin atmosferi içerisinde okunmakta ve dinlenmektedir.

Mevlid okuma ve okutmanın bid'at olduğu şeklinde birtakım iddialar gündeme getirilmiştir. Bid'at, Hz. Peygamber (S.A.V.) efendimiz zamanında olmayan "dinî" mahiyetli bir hususun sonradan dine sokuşturulması, dinden sayılması olarak tarif edilir. Mevlid okuma ve okutmanın bid'at olarak nitelendirilebilmesi için ona, "Ölünün kırkıncı gününde veya sene-i devriyesinde mevlid okutmak gereklidir" demek gibi dinî bir gereklilik veya ibadet şeklinde bir muhteva yüklenmesi gerekir. Mevlid okumanın gerekli, vâcip veya mendup olduğu iddia edilmediğine, en fazla bunun hoş ve güzel bir gelenek olduğu bilinip kabul edildiğine göre bunun bid'at olarak değerlendirilip, insanların kafasına kuşku sokmak son derece yanlıştır. "Mevlid okunacağına hatim okunsa, Kur'an-ı Kerim'den bir bölüm okunsa daha sevap ve daha faziletli olmaz mı?" şeklindeki bir itiraz da yersizdir. Kur'an-ı Kerim okumak, namaz kılmak daha sevap ve faziletli bir davranıştır, ama burada mesele sadece sevap meselesi değildir. Mevlid, toplumsal bir coşkunun, Hz. Peygamber (S.A.V.) efendimizin sevgisinin ve ona bağlılığın üst düzeyde edebî ve estetik olarak hissedilmesi, yaşanması ve dışa vurulması demektir. Kur'an-ı Kerim okumakla mevlid okumayı birbiriyle mukayese etmek veya birini diğerine alternatif göstermek yerine ikisini ayrı ayrı ve her birini kendi yeri ve amacı doğrultusunda değerlendirmek ve yaşatmak daha doğru olur.

Burada hatırlanması ve hatırlatılması gereken önemli bir husus vardır; o da, mevlid gibi dinî eğitim ve coşkuyu içeren sosyal ve geleneksel törelerin aslî ibadetlerin yerine geçmediği, bu tür sosyal ödevlerin kişileri üzerlerine bizzat gerekli olan namaz, oruç, Kur'an okuma, infak ve yardım gibi dinî yükümlülüklerden muaf tutmadığı hususudur. Ancak günümüzde, özellikle de toplumumuzun dinî konularda sağlıklı ve doğru şekilde bilgilendirilmemiş kesimlerinde mevlid, türbe ziyareti, Kur'an-ı Kerim okutma, mübarek gün ve gecelerde dinî törenlere katılma gibi daha çok şekille ilgili dindarlığın hayli rağbet gördüğü ve bunun giderek dinî vecibelerin yerini aldığı da üzümlerle müşahade edilen bir gerçektir. Halbuki bütün bunlar, özde yakalanan ve yaşatılan dindarlığı ve gerçek dinî vecibeleri güzelleştiren ve kolaylaştıran tâli ve şeklî katkılar olarak tanınmalı ve bilinmelidir.

Ancak bu gibi kutlamalarda, İslâm'ın ruhuna ve Şeriat-ı Ahmediy'e yeye aykırı haller ve şeyler olmamalıdır.

Mirac Kandili

Arapça'da merdiven, yukarı çıkmak, yükselmek anlamlarını dile getirir. İslam'da Hz. Peygamber (s.a.s)' in göğe yükselerek Allah'ın huzuruna kabul edilmesi olayı. Mirac olayı hicretten bir yıl ya da onyediy ay önce Receb ayının yirmi yedinci gecesi gerçekleşir. Olayın iki aşaması vardır. Birinci aşamada Hz. Peygamber (s.a.s) Mescidül-Haram'dan Beytül-Makdis'e (Kudüs) götürülür. Kur'an'ın andığı bu aşama, gece yürüyüşü anlamında isra adını alır. İkinci aşamayı ise Hz. Peygamber (s.a.s)'in Beytül-Makdis'ten Allah'a yükselişi oluşturur. Mirac olarak anılan bu yükselme olayı Kur'an'da anılmaz, ama çok sayıdaki hadis ayrıntılı biçimde anlatılır.

Hadislerde verilen bilgiye göre Hz. Peygamber (s.a.s), Kâbe'de Hatim'de ya da amcasının kızı Ümmühani binti Ebi Talib'in evinde yatarken Cebrail gelip göğsünü yardı, kalbini Zemzem ile yıkadıktan sonra içine iman ve hikmet doldurdu. Burak adlı bineğe bindirilerek Beytül-Makdis'e getirildi. Burada Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve diğer bazı peygamberler tarafından karşılandı. Hz. Peygamber (s.a.s) imam olarak diğer peygamberlere namaz kıldırdı.

Hz. Peygamber (s.a.s), Beytül-Makdis'te kurulan bir Mirac'la ve yanında Cebrail olduğu halde göğe yükselmeye başladı. Göğün birinci katında Hz. Adem, ikinci katında Hz. İsa ve Yahya, üçüncü katında Hz. Yusuf, dördüncü katında Hz. İdris, beşinci katında Hz. Harun, altıncı katında Hz. Musa ve yedinci katında Hz. İbrahim ile görüştü. Cebrail ile birlikte yükseliş Sidretül-Münteha'ya kadar sürdü. Cebrail, "Buradan bir parmak ucu ileri geçecek olursam yanarım" diyerek Sidretül Münteha'da kaldı. Hz. Peygamber (s.a.s) buradan itibaren Refref adlı başka bir binekle yükselişini sürdürdü. Bu yükseliş sırasında Cennet ve nimetlerini, Cehennem ve azabını müşahede etti. Sonunda Allah'ın huzuruna kabul edildi. Kendisine ümmetinden Allah'a şirk koşmayanların Cennet'e gireceği müjdelendi, Bakara suresinin son ayetleri verildi ve beş vakit namaz farı kılındı. Yeniden Refref ile Sidretül-Münteha'ya, oradan Burak'la Kudüs'e, oradan da Mekke'ye döndürüldü.

Hz. Peygamber (s.a.s) ertesi günü Mirac olayını anlattı. Olayı duyan müşrikler yoğun bir kampanya başlatarak Hz. Peygamber (s.a.s)'i suçlamaya, alaya almaya başladılar. Bu kampanya bazı müslümanları da etkileyerek şüpheye düşürdü. Olayın gerçek olup olmadığını araştırmak isteyenler Beytül-Makdis'e ve Mekke'ye gelmekte olan bir kervana ilişkin sorular sorarak Hz. Peygamber (s.a.s)'i sınadılar. Hz. Peygamber (s.a.s)'in verdiği bilgilerin doğruluğu müslümanları şüpheden kurtardıysa da müşriklerin inatlarını kırmaya yetmedi. Mirac olayı inatlarını ve düşmanlıklarını artırarak onlar için bir fitne nedeni oldu. Bu olay karşısındaki tutumu nedeniyle Hz. Ebu Bekr, Hz. Peygamber (s.a.s)'ce "Siddîk" lakabıyla onurlandırıldı. Hz. Ebu Bekir olayı kendisine anlatarak hala inanmaya devam edip etmeyeceğini soran müşriklere "O söylüyorsa şüphesiz doğrudur" cevabını vermişti.

Ahad hadislere dayansa da Mirac olayının gerçekliğinde tüm müslümanlar birleşmişlerdir. Ancak olayın gerçekleşme biçimi İslam bilginleri arasında görüş ayrılıklarına neden olmuştur. Buna göre İbn Abbas'ın da içinde bulunduğu bazı bilginlere göre Mirac olayı uykuda gerçekleşmiştir. Bilginlerin büyük çoğunluğuna göre ise uyku durumunda ve rüyada değil, uyanık iken gerçekleşmiştir. Fakat bu görüşü savunanlar da Mirac'ın yalnız ruhla mı, yoksa hem ruh, hem de bedenle mi olduğu konusunda ikiye ayrılmışlardır. Sonraki Kelamcıların büyük çoğunluğuna göre mirac olayı uyanıkken hem ruh, hem de bedenle gerçekleşmiştir. İçlerinde Hz.

AiŖe'nin de bulunduğu bazı bilginlerle mutasavvıfların bŸyŸk oğunluğuna gŸre ise uyanık durumda iken ama yalnız ruhla gerekleŖmiŖtir.

Mirac olayının gerekleŖtiđi gece mŸslŸmanlarca kadir gecesinden sonra en kutsal gece sayılmıŖ ve bu gecenin ibadetle ihyası gelenekleŖmiŖtir. Osmanlılar dŸneminde, camiler kandillerle donatıldığı iin Mirac kandili olarak anılan geceyi izleyen gŸn, cami ve tekkelerde Mirac olayını anlatan ve Miraciye adı verilen Ŗiirlerin okunması, dinleyenlere sŸt ikram edilmesi de bir gelenektir.

Ramazan'da yapılabilecek etkinlikler

Soru: Ramazan'da ne gibi etkinlikler yapılabilir?

Cevap: Bismillahirrahmanirrahim.

Ramazan'da yapabileceğimiz etkinliklerden bazılarını sayalım:

a- Beş vakit namaz kılma kampanyası ve seferberliği başlatılır. Müslümanım diyen herkes bu konuda birleşir.

b- Namaz kılan hür ve mukim erkeklerin cemaate, camiye devam etmeleri için yoğun bir kampanya başlatılabilir.

Esasen, namazsız Müslümanlık olmaz. Namaz, İslâmi hayat tarzının merkezinde yer alan odak bir ibadettir. Yani bir başka ifade ile **namaz, İslâm'ın olmazsa olmazıdır.**

“Lâ ilâhe illALLAH: ALLAH'tan başka ilâh yoktur” esasına dayanan tevhîd inancı; namazla eyleme dönüşür. Namazı dosdoğru kılan mümin; yalnız ALLAH'a kul olmakla, paranın, şehvetin, mîdenin, modanın kulu olma, kula kul olma zilletinden kurtulur; gerçek özgürlüğe kavuşur.

İslâm'ın ilk farzı: Tevhîd akîdesine iman, ikincisi de namazdır. İlk nazil olan Alak sûresi “**Oku!**” diye başlar, secde emriyle biter. İkinci inen Müddessir sûresinin 3.âyeti ise “**Rabbini tekbir et**” olup bu emir namazın temeli ve esasıdır. İslâm'da ilk farz kılınan ibâdet namazdır. “**Ey Muhammed! İman eden kullarıma söyle! Namazlarını dosdoğru kılınlar, kendisinde alış-veriş ve dostluğun olmadığı bir günün gelmesinden önce, kendilerine verdiğimiz rızıklardan ALLAH için gizli-açık harcasınlar.**” (İbrahim sûresi:31) âyet-i kerimesi namazı, îmanın ilk göstergesi sayar.

Yine Kur'ân-ı Kerim'e göre, salih mü'minlerin ilk özelliği: “**Namazı dosdoğru kılanlar**” olmaktır. Abdullah b. Ömer (R.A.) den rivayete göre Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz de, tevhid'den sonra namazı emretmiştir:

“**İslâm beş şey üzerine kurulmuştur: ALLAH Teâlâ'dan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in ALLAH Teâlâ'nın Resûlü olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacc etmek ve Ramazan orucunu tutmak.**” (Buhari, İman: 1, 2, Müslim, İman: 19-22, Tirmizi, İman: 3, Nesei, İman: 13)

Namaz en faziletli ve kapsamlı ibadettir: ALLAH'ı tesbih ve tekbir etme, hamd, şükür, tevbe, istiğfar, O'ndan yardım dileme, duâ, niyaz, yalvarma, zikir... hepsi namazın içindedir. Enes b. Malik (R.A.) den rivayete göre Resûlullah (S.A.V.) Efendimizin: “**Gözümün nurudur**” (Nesai, İşretü'n-Nisa: 1, No: 3939; 7/61) diye nitelediği namaz; 'Müminin miracı', 'Cennetin anahtarı' ve 'Dinin direği' şeklinde tanımlar. Kısacası **namaz: İslâm'ın olmazsa olmazıdır.** Bakın Kur'ân-ı Kerim'de bildirildiğine göre Cennettekiler, Cehennemde olanlara sorarlar:

“**Sizi şu yakıcı ateşe, cehenneme sokan, sevkeden nedir? Onlar şöyle cevap verirler: Biz namaz kılanlardan değildik!**” (Müddessir sûresi: 42-43) Cabir b. Abdullah (R.A.) den rivayete göre Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz:

“Gerçekten kişi ile şirk ve küfrün arasında yalnız namazı terk etmek vardır.”
(Müslim, İman: 134) buyurur.

Namaz, beş vakit olarak farz kılınmıştır. Günlük hayatın hızlı koşusu içinde ALLAH'ı, ahireti, ölümü, görev ve sorumluluklarını unutan insan, günde beş kez kendini ALLAH'ın huzuruna çıkmaya çağırın ezanla kulluğunu hatırlar ve dirilir.

Unutkan bir varlık olan insan için her namaz vakti çok büyük bir inkılabın başlangıcıdır; şirk bataklığından tevhid atmosferine, geçici dünya zevklerinden ebedi ahiret lezzetlerine, şeytanın etki alanından ALLAH'ın hakimiyetine geçiş vakti.

Ve bu değişim, diriliş süreci abdestle başlar. Abdestle maddi-manevi günah ve kirlerden temizlenen mümin, yönünü kibleye yani Kâbe'ye döner; kalbini, gönlünü, duygu ve düşüncelerini ALLAH'a odaklar; diğer kiblelerden yüz çevirir.

Ramazan ayını iyi değerlendirelim

Ramazan ayına bir kez daha yaklaşmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Neler tavsiye edersiniz?

Cevab: Bismillahirrahmanirrahim.

Yüce ALLAH'ın lütfu ile sağlık ve esenlik içinde, Müslümanlar olarak arınma ve yenilenme bilincimizin tazelandığı, ferdi hayatta dindarlığın, sosyal hayatta huzur, dayanışma ve kaynaşmanın yoğun olarak yaşandığı, manevi derecesi çok yüksek ve kazancı pek büyük olan af, mağrifet ve bereket mevsimi yeni bir Ramazan ayına ulaşmış bulunuyoruz, elhamdulillah... Hepimize mübarek olsun! Yüce ALLAH'ın engin rahmet, mağfiret ve bağışlamasının diğer zamanlara göre daha fazla olduğu, sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın güzel örneklerinin verildiği Ramazan ayına bir kez daha erişmenin, sahura kalkarak bu ayın manevi atmosferine girmiş olmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Maddi ve manevi sayısız güzelliklerin yaşandığı ve yapılan amellerin mükafatlarının sınırsız olarak verildiği Ramazan ayına tekrar kavuşmanın sevincini yaşıyoruz. Kendi ailemizin nafakası ile birlikte ihtiyaç içerisinde bulunan insanların yokluklarıyla da ilgilenmenin verdiği hazzı tadıyoruz. Rahmet ve merhamet ayı olan Ramazan'da hem gönül soframızı, hem ocağımızı insanlara açmak suretiyle paylaşmanın ve yoklukta var olmanın mutluluğunu taşıyoruz.

Bu mübarek ayın geceleri de, gündüzleri de çok iyi değerlendirilmeli, elden geldiğince ibadete, hayır ve hasenata ağırlık verilmelidir. Çünkü, çok kârlı bir uhrevî kazanç mevsimidir.

Ramazan ayı, rahmet, mağfiret ve kurtuluş ümidinin tazelandığı, ibadet ve nefis muhasebesi ile gönüllerin arındığı, yardımlaşma, dayanışma, birlik ve beraberlik ruhunun canlanarak ayrı bir sosyal bütünleşmenin yaşandığı müstesna bir zaman dilimidir. Eriştığımız bu Ramazan'ın ayının, her bir mü'min için getirdiği rahmet, mağfiret ve kurtuluş müjdesinden bütün mü'minlerin ve insanlığın hissedar olmasını; bütün milletimize, İslâm âlemine ve insanlığa hayırlar getirmesini Yüce Rabbimizden niyaz ediyorum. Teravih namazları, iftar sofraları, okunan mukabeleler, davetler vb. davranışlar ile adeta **“Sosyal Barışın”** da sembolü olan Ramazan ayınızı tebrik eder, bütün güzelliklerin sizlerin olmasını temenni ederiz.

Yıl içerisinde gönüllerin yumuşadığı, rahmet kapılarının açıldığı geceler, günler ve aylar vardır. İşte bunlardan biri de Hz. Peygamber (S.A.V.)Efendimizin “**Evveli rahmet, ortası mağfiret ve sonu cehennemden azad olmaktır.**” (Beyhekî, Şuabü’l-İman, 3/305, NO: 3608) diye haber verdiği Ramazan ayıdır. Bu bakımdan Ramazan ayı; bir müjdeleme, bir uyarma, bir toparlanma, bir daha iyiye gitme ayıdır.

Bu ay, öğrenmek, anlamak ve gereklerini yerine getirmek üzere okuyan herkesin zihninde ve kalbinde farklı, kalıcı ve derin izler bırakan yeryüzünde en çok okunan Kur’an-ı Kerim’in indirildiği ve aynı zamanda nimetlerin kadrinin bilinmesine vesile olan, insanda şükran hisleri uyandırarak, yoksulların çaresizlerin halinden anlama şuuru veren ve maddenin esaretinden kurtararak “**sabır**” denilen en yüksek ahlaki bir meziyete erıştiren bir ibadet olan oruç ibadetinin farz kılındığı bir aydır. Ramazan sabır ve tahammül ayıdır. Bu ayda öfkelenmeyelim, kimsenin kalbini kırmayalım. Haklı da olsak, bazı haklarımızdan vazgeçelim, fitne ve fesat çıkmasını önleyelim.

Ramazan ayı ibadet ayıdır

Soru: Bazı kuruluşlar iftar çadırları kuruyorlar. Bu çadırlarda iftariyeler verilir sözüm ona “Ramazan etkinlikleri” düzenliyorlar. Doğru mudur?

Cevap: Bismillahirrahmanirrahim.

Bazı kuruluşlar dine, Kur’ân-ı Kerîm’e, Hz.Peygamber (S.A.V.) Efendimizin ahlâk ve sünnetine, Şeriata, fıkha, tasavvufa taban tabana zıt birtakım eğlenceler, şenlikler, çalgılı toplantılar, oyunlar tertiplemektedir. Kimi yerlerde “Ramazan eğlenceleri” yazılı ilanlar, pankartlar çarpıyor gözümüze. Fesûbhanellah!. Ramazan ayı, eğlence ayı mıdır?

Müslümanların bu gibi tuzaklara düşmemeleri gerekir. Bazı kuruluşlar iftar çadırları kuruyorlar. Bu çadırlarda iftariyeler verilir sözüm ona “Ramazan etkinlikleri” düzenleniyor. Dinimizin asla tasvip etmediği kişi ve kurumlar, buralarda iftara müteakiben “sevab”ına konserler veriyorlar.

Hemen belirtiyim ki ALLAH rızası için olmak şartıyla Ramazan çadırları kurulmasına ve buralarda yüzlerce, bazen binlerce fakire yemek yedirilmesine karşı değilim, yapanları tebrik ediyorum. Ancak ihlâsa dikkat etmek gerekir, yoksa sevabı olmaz. Yeni nesil Ramazan ayını bu gidişle eğlence ayı olarak yaşayacağına benziyor. Ermeni ve Rumların icrası “Direkler arası” çalgınlığı 21’inci yüzyılda Müslümanların eliyle geri gelecek. Gidişat bunu gösteriyor. Yanlışlıkla icra edilen günümüz Ramazan çadır şenliklerinin getirdiği anlamsız eğlencelerin eski İstanbul azınlıklarının direklerarası eğlenceleriyle anlamdaş olması ne denli üzücüdür. Ramazan neşesini, cami içersinde yaşayan Müslümanlara karşılık, o dönemin İstanbul azınlığı denilen Rum, Ermeni ve Yahudi gayrimüslim azınlığı da kendilerini direklerarası tabir edilen eğlenceleriyle avutarak o günün hakim İslâm kültürüne ayak uydurmaya çalışmışlardır. Ramazan etkinlikleri diye reklam yapıyorlar ve bir de bakıyorsunuz ki, bazı mekanlarda, şarkıcılar, türkücüler, mankenler, çalgılar, çengiler... Bunların Ramazan ayıyla, oruç ibadetiyle, İslâm diniyle bir ilgisi yoktur. Birtakım adamların ve kurumların Ramazanı dejenere etmeye, kutsal kavramları mıncıklamaya hakları yoktur... Beylerimiz beş yıldızlı içkili bir mekanda verilen iftar ziyafetine gidiyor, sonra filan yerde çalgı dinliyor, daha sonra başka bir mekanda fosur fosur nargile tonkurdatıyor. Sonra bu yaptıkları Ramazan etkinliği oluyor. Beyler biraz ciddiyet, biraz haya, biraz edeb!.. Ramazan ibadet ayıdır, kendini ve toplumu islah etmek, dinî ölçülere göre iyileştirmek zamanıdır, hayır hasenat mevsimidir... Yüce İslâm dini müzik konusunda birtakım ölçüler, sınırlar, yasaklar koymuştur. İnsanları azdıran, gaflete düşüren, ALLAH’tan ve dinden uzaklaştıran, şehvetlerini kamçılayan müzik, dinimiz tarafından kötülenmiş ve mü’minlerin böyle musikîden uzak durmaları tavsiye edilmiştir. Yine birtakım açık saçık kadınların erkeklerin içinde şarkı söylemesi doğru değildir. Böyle şeyler zamanımızda serbestçe yapılmaktadır. Bizim itirazımız, Ramazan gibi kutsal ve dinî bir kavram ile bunların bir araya getirilmesidir... Edebsizliğin adını Ramazan Eğlenceleri koymuşlar. Ramazan eğlence ayı değildir, ibadet ve hayır hasenat ayıdır. İslâm’da eğlenmek yok mudur? Vardır ama dine uygun olmak şartıyla. Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimiz bizim şu halimizi görse acaba ne derdi? Aferin size mi derdi? Hiç sanmıyorum... Papa İslâm’a, Yüce Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimize çatıyor, bazıları Katolik papazları da davet ederek

beş yıldızlı Diyalog hoşgörü ve dinlerarası kardeşlik iftarları veriyor. Ya Rabbi! Ne günlere kaldık...

Ramazan, fırsatlar ayı

Ey Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum, sana iman ettim, ve sana tevekkül ettim, güvendim. Senin rızkınla orucumu açtım ve Ramazan ayının yarınki orucuna da niyet ettim. Benim geçmiş ve gelecek günahlarımı bağışla! Ey mağfireti bol Allah'ım! Beni, annem ile babamı ve bütün müminleri kıyamet gününde mağfiret eyle." Ey ALLAH'ım! Her şeyi kaplayan rahmetin ile istiyorum ki: Beni, annem ile babamı ve bütün mü'minleri kıyamet gününde mağfiret eyle.

İftarda acele etmek

Vakit girince iftarı hemen yapmak, iftarda acele etmek: Oruçluya müstehab olan şeylerdendir. Orucu, akşam namazını kılmadan bozmak müstehab olduğu gibi, yemeği de akşam namazından önce yemek müstehabdır. Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimiz bu hususta çok aceleci davranmıştır. Çünkü bu hâl, Cenab-ı Hakk'ın nimetlerine olan ihtiyacı ortaya koymaktadır ki, kulluk makamına da bu yaraşır. İftarda şu duayı okumak sünnettir:

"Allâhümme leke sumtü ve bike âmentü ve aleyke tevekkeltü ve âlâ rizkike eftartü ve savmel'gadi min şehri Ramazane neveytü, feğfirî mâ kaddemtü ve mâ ehkartü. Ya Vasia'l-mağfirati iğfirli ve livalideyye ve li'l-müminine yevme yekümü'l-hisab. ALLAHümme innî es'elüke bi-rahmetike'l-leti vesiat külle şey'in en tağfire lî ve livalideyye ve li'l-müminine yevme yekumu'l-hisab.

"Ey Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum, sana iman ettim, ve sana tevekkül ettim, güvendim. Senin rızkınla orucumu açtım ve Ramazan ayının yarınki orucuna da niyet ettim. Benim geçmiş ve gelecek günahlarımı bağışla! Ey mağfireti bol Allah'ım! Beni, annem ile babamı ve bütün müminleri kıyamet gününde mağfiret eyle." Ey ALLAH'ım! Her şeyi kaplayan rahmetin ile istiyorum ki: Beni, annem ile babamı ve bütün mü'minleri kıyamet gününde mağfiret eyle. Amin.

Reddedilmeyen dúa

İftar anında, bu ve ihtiyaç duyduğumuz duaları yapmayı sakın ihmal etmeyelim. İftar anı, çok şerefli bir zaman dilimidir. Oruçlunun duası reddedilmez. Abdullah b. Amr b. s (R.A.) den rivayete göre Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz:

"Şüphesiz her oruçlu için iftarını açtığında reddedilmeyen bir duâ vardır."

Efendimiz'in dâası

İbn-i Müleyke demiştir ki: Abdullah b. Amr b. s (R.A.)'nın iftarını açtığı zaman şu duayı okuduğunu kendisinden işittim:

"ALLAHümme innî es'elüke bi-rahmetike'l-leti vesiat külle şey'in en tağfire lî"

"Ey ALLAH'ım! Her şeyi kaplayan rahmetin ile beni mağfiret etmeni Senden dilerim." (İbn-i Mace, Sıyam: 48)

Üç kişi

Ebû Hureyre (R.A.) den rivayete göre Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Üç kimse vardır ki, duaları reddedilmez, mutlaka kabul edilir:

Adil idareci, devlet başkanının duası ve mazlûmun bedduası.

Mazlûmun bedduası

ALLAH Teâlâ, mazlûmun bedduasını bulutların üstüne yükseltir, ona göğün kapılarını açar ve şöyle buyurur: İzzetime yemin olsun ki, bir süre sonra bile olsa, (öcünü almakta) sana mutlaka yardım edeceğim!." (Tirmizi, Deavat: 128, No: 3598, Sıfatu'l-Cenne: 2526, İbn-i Mace, Sıyam: 48)

Hurma ile oruç açmak müstehabdır

Orucu, varsa hurma ile açmak müstehabdır. Çünkü Selman b. Amir (R.A.) den rivayete göre Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimiz:

"Sizden biriniz oruçlu olduğu zaman hurma ile, hurma bulamazsa su ile iftar etsin. Çünkü su temizleyicidir" (Ebu Davud; Sıyam: 21, Tirmizi; Zekat: 26, Nesai; Sıyam: 28, İbn-i Mace; Sıyam: 25, A.b.Hanbel; 4/17, 18, 213, 215) buyurmuşlardır. Enes b. Malik (R.A.)'den de rivayete göre Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz:

"Akşam namazını kılmadan önce birkaç taze hurma ile, eğer taze hurma yoksa kuru hurma ile iftar ederdi; o da bulunmazsa birkaç yudum su yudumlardı.7"

Kışın hurma, yazın su

Diğer bir rivayete göre Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz: "Kışın hurma, yazın ise su ile iftar ederdi.8" Herhangi bir yiyecek de iftar edilebilir. Ancak Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimizin sünnetini icra etmek niyetiyle varsa hurma ile iftar etmek, yoksa suyu tercih etmek kişiye sevab kazandırır.

İftarda sigara 'balyoz' etkisi yapıyor

Ramazan'da tutulan oruç nedeniyle gün boyu nikotin almayan vücuda iftarla birlikte üst üste yakılan sigarayla nikotin yüklenmesinin "balyoz" etkisi yapmaktadır. İftarda sigara içmek, normal günlerdeki içicilikten vücuda daha fazla zarar vermektedir. İftarı bile sigara ile açan aşırı tiryakiler var. Bir kısmı da iftarı açtıktan hemen sonra gün boyu nikotinsiz kalmanın acısını çıkarırcasına üst üste sigara içmektedir.

Gün boyu nikotin almayan vücuda yapılan nikotin yüklemesi 'balyoz' etkisi yapıyor. Çünkü, gün boyu aç kalan vücutta kan şekeri önemli ölçüde düşüyor, bunun üzerine bir de hızla verilen nikotin ve diğer zararlı maddeler eklenince sert bir cisimle vurulmuş gibi baş dönmesine neden oluyor.

Tetikleyici olabiliyor

İftarda sigara içimiyle gün içinde değerleri düşmüş olan nikotin ve diğer maddelerin yoğunluklarının hızla artmasının tüm damar sisteminin dengesini de bozuyor. Bu durum, kalp rahatsızlığı olanlarda kalp krizine kadar varan olumsuz sonuçlara zemin hazırlayabiliyor. Bunun yanı sıra beyin damarlarını da tıkayan nikotin, nörolojik rahatsızlıkları da tetikliyor.

Bir kez deneyin

Tiryakilerin, Ramazan'ı sigarayı bırakmak için bir başlangıç noktası olarak değerlendirmeleri gerekir. Bir kez deneyin... Zaten gün boyu nikotin almayan vücut, iftardan sonra da alınmadığında gün geçtikçe alışacaktır. Sigaranın bırakıldığı ilk

günlerde nikotinin yokluğu vücutta hissedilir, ancak ilerleyen günlerde bu etkiler yok olur.

Çözüm önerileri

Tiryakilere iftardan sonra sigara yakmak yerine kuruyemiş yemeyi, meyve suyu içmeyi ya da sakız çiğnemeyi tavsiye ederiz. Sigara tiryakileri, bu alışkanlıklarından vazgeçemiyorlarsa en azından iftar sonrası bol sıvı tüketmeliler.

Ramazanın ilk günlerinde ortaya çıkan baş ağrısı, genellikle kafeinin ve nikotinin eksikliğine bağlı olarak gelişir. Sabahları kahve ve sigara içmeye alışık olanlar özellikle bu şikayetleri daha yoğun yaşarlar. Bunun için Ramazan'a bir iki hafta kala sigara ve kahve tüketimi azaltılmalıdır. Kolalı içeceklerden uzak durulmalıdır. İftardan sonra bol meyve çayı tercih edilebilir.

Regaib Gecesi 1

Soru: Regaib Gecesi hakkında bilgi verir misiniz?

Cevab: Bismillâhirrahmânirrahîm.

27 Temmuz Perşembe gününü, Cuma gününe bağlayan gece Receb ayının ilk Cuma gecesi olup REGAİB gecesidir.

İslam âleminde “**Üç Aylar**” diye bilinen ve özel bir değer verilen, rahmeti, feyzi ve bereketi bol olan Receb Ayı ile başlayıp, Şaban Ayı ile süren ve Ramazan Ayı ile son bulan huzur ve maneviyat mevsimine, Cenab-ı Hakk'ın lütfu ile bir kez daha girmiş ve **Regâib Kandili**'ni idrak etmiş bulunuyoruz. Kudsiyetiyle gönüllerimize feyiz ve bereket bahşeden regaib kandilini tekrar idrak etmenin sevinç ve mutluluğunu yaşamaktayız. Yüce Rabbimize sonsuz şükürler ve hamd ü senalar olsun. Regaib Kandili Müslümanların, sınırsız af ve merhamet sahibi olan Yüce ALLAH'a sığınarak günahlardan arındıkları, ilahi lütfu ve bereketlere eriştikleri müstesna zaman dilimlerinden birisidir.

REGAİB gecesi, bütün İslâm aleminin mukaddes kabul edip ihya ettiği en mübarek gecelerden biridir. Bu mübarek gece her yıl, İslâm dünyasının dört bir tarafında derin bir huşu ve hürmet ile karşılanır ve uğurlanır. İslâm aleminin saadet ve selâmeti, mü'minlerin mağfiret-i ilâhiyyeye nail olmaları için bu mübarek gecede milyonlarca müslümanın elleri semaya açılır. Bu mübarek gecenin hepimiz, milletimiz ve bütün İslâm alemi için maddî ve manevî hayırlara bereketlere ve afv ü mağfirete nail olmamıza vesile olmasını Cenab-ı Hakk'dan niyaz ederiz. Ve bilhassa idrak ettiğimiz bu mübarek gecenin; çağın getirdiği sıkıntılarla bunalan ruhlara, manevi hayatın ihmaliyle daralan kalplere, ümitsiz, karamsar, günleri gafletle geçen kimselere gerçək manada maddi ve manevi bir **kandil** olması için dua ve niyaz ediyoruz.

İslâmın şeref ve azamet gecelerinden biri olan **Regaib Gecesi**, Receb ayının ilk cuma gecesine tesadüf etmektedir. Regaib, elde edilmesi arzu edilen değerler demektir. Bu gecede, ALLAH-u Teâlâ'nın kullarına lütfu, ikramı, ihsanı, rahmet ve mağfireti diğer zamanlardan daha büyük olduğundan, daha fazla tecelli ettiğinden “**Regaib Gecesi**” diye isimlendirilmiştir.

Bu sebeple mü'minler, içtenlikle yüce ALLAH'a yönelirler, affedilme ümitleri canlanır ve Cenab-ı Hak'tan feyzi, bereketi, rahmeti, mağfireti ve affedilmeyi büyük bir heyecanla gönülden arzu ederler.

Camilerimiz, mescidlerimiz bu gece, sabaha kadar üstlerine gökten yağın nurlar ile, kendilerini dolduran Müslümanlardan taşın nurlar arasında parıldar durur. Bu gecede camilerimizi kubbelerine kadar dolduran dualar bütün bir yıl ümmet-i Muhammed üzerinde ilahî bir rahmet olur. Bu gece, camilerimizde, mescidlerimizde tan ağarınca kadar Kur'an-ı Kerim-ı Kerîm okunur, dinlenir, namaz kılınmak ve dua-niyaz yapılmak suretiyle ihya edilir.

Manevi havasını teneffüs ettiğimiz bu gece; hem Regâib Kandili, hem de Cuma gecesi olduğuna göre, Yüce ALLAH'a açılan ellerin, bağlanan gönüllerin ve yalvaran dillerin boş dönmeyeceği, yapacağımız duaların Rabbimizce kabul edileceği inancı ve ümidini taşımaktayız. Bu inanç ve ümitte, kendimiz, ana-babamız, yakınlarımız, ülkemiz, milletimiz, bütün kardeşlerimiz ve tüm insanlığın mutluluk ve barışı için dua

etmeyi unutmayalım. Gönüllerimizi saran bir huzurla ALLAH'a karşı şükran borcumuzu; nefsimize, ailemize, komşularımıza karşı vazifelerimizi hatırlayalım.

Not: Muhterem okuyucularım. Regaib gecesini Kabe'de idrak edip ihya etmek niyetiyle Toprak Turizm ile birlikte 24 Temmuz pazartesi günü inşaALLAH iki haftalık umreye gideceğim. Bu süre zarfında bize şu telefonla ulaşabilirsiniz. 00966 556 629 648. Sizlere dua edeceğim, siz de bana dua edin. Rabbim dualarımızı kabul eylesin.

Regaib Gecesi 2

Müslüman olarak kendimizi nefis muhasebesine tabi tutalım. Eğer yaratana ve yaratıklara, ÷lkemize ve milletimize karşı görev ve sorumluluklarımızda kusur ve ihmallerimiz varsa, bu gece yapacağımız değerlendirme ile bunları telafi yönüne gidelim.

Bu mübarek gece aynı zamanda: Receb Ayının 27. Gecesindeki dimağları durduran **Mi'racı**, Şaban Ayının 15. gecesindeki **Berat'ı**, 12 ayın sultanı **Ramazan'ı**, bin aydan daha hayırlı olan **Kadir gecesini** ve nihayet bayramları ilk olarak müjdeleyen nurlu, mukaddes ve mübarek bir gecedir. Bütün bu geceler bin yıllık kızgın, yakıp kavuran hayat çölünde susuzluktan ölmek üzere olan insanların kana kana su içtiği ilâhi rahmet pınarıdır.

Asırlardan beri bütün müslümanlar Regaib gecesini ihya etmişler ve böylece Receb Ayına kavuşmanın, “**üç aylar**” denilen feyizli bir hasat mevsimine erişmesinin mânevi hazzını bu geceden itibaren duymaya başlamışlardır. Müslümanlar âdetâ kıştan yaza; ekim mevsiminden biçim mevsimine çıkmanın sevinci içine girmişlerdir. Mirac'a, Beraat'a, Ramazan'a, Kadir'e ve bayramlara hakkıyla kavuşmak isteyenler ALLAH Teâlâ yolunda haz ve nasiblerini Regâib gecesinden itibaren arttırmışlar, mübarek gün ve gecelerin verdiği uyanıklık ile imanlarında kuvvet, ahlâklarında fazilet kazanarak kemale ulaşmışlardır. Hakikaten bu mübarek Regaib gecesi, ALLAH Teâlâ'nın, Resullullah (S.A.V) hürmetine, mü'min kullarına rahmet, lütuf, inayet ve iyiliklerini bol bol verdiği bir gecedir. **Bir rivayete göre, Hz. Peygamber (S.A.V.) efendimiz, bu gece ana rahmine intikal etmiş ve yine Hz. Peygamber (S.A.V.) efendimiz, bu gece, Cenab-ı Hakk'tan has bir tecelliye ve birçok manevi ihsanlara mazhar olmuştur. Hz. Peygamber (S.A.V.) efendimiz de, bunun şükür ifadesi olmak üzere oniki rekât nafilâ namaz kılmışlardır.**

Bu geceye **Regaib Gecesi** denmesi meleklerden sadır olmuştur. Şöyle ki: Enes b. Malik(R.A.)'ten rivayete göre Resûlullah (S.A.V.):

“**Receb, ALLAH Teâlâ'nın ayı, Şaban, benim ayım; Ramazan da ümmetimin ayıdır, buyurdu.** Bunun üzerine:

- **Ya Resûlellah! ALLAH Teâlâ'nın ayı, sözünüzün manası nedir.** Diye soruldu. Resûlullah (S.A.V.):

- **Çünkü o (Receb ayı), mağfirete mahsustur. Bu ayda kan dökülmesi (adam öldürülmesi) men edilir. Bu ayda ALLAH Teâlâ bir kısım Peygamberlerinin tevbesini kabul buyurmuştur. Yine ALLAH Teâlâ bu ayda veli kullarını düşmanlarından kurtarmıştır. Bir kimse Receb ayını oruçlu olarak geçirirse ALLAH Teâlâ o kimseye şu üç şeyi gerekli kılar: Geçmiş günahlarının tümünü bağışlar, kalan ömründe günah işlemekten korur, kıyamet günü susuzluğundan emin kılar.** Bu esnada yaşlı zayıf bir zat, ayağa kalkarak:

- **Ya Resûlellah! Ben Receb'in hepsini oruç tutmaktan acizim, ne yapayım? Bu ikramlardan bana nasib yok mu? dedi.** Resûlullah (S.A.V.):

- **Sen de Receb'in ilk, orta ve son gününü oruç tut ki; bütün ayı oruç tutmuş kimsenin sevabına nail olursun. Çünkü, bir hasene on katı ile muamele görür.**

Fakat, siz Receb ayının ilk cuma gecesinden gafil olmayasınız. O, öyle bir gecedir ki; melekler o geceyi:

- Regaib gecesi diye isimlendirirler... Şöyle ki: O gecenin üçte biri geçtiği zaman; göklerde ve yerlerde hiçbir melek kalmaz ki hemen hepsi Kâbe ve civarında toplanırlar. ALLAH Teâlâ onların hallerine muttali olur ve şöyle buyurur:

- Ey meleklerim! Ne dileğiniz var ise, benden isteyin!.. Şöyle derler:

- Ey Rabbimiz! Senden dileğimiz odur ki; Receb ayında oruç tutanları bağışlayasın... Onların bu dileği üzerine, ALLAH Teâlâ şöyle buyurur:

- Bu dileğinizi yerine getirdim.”¹

1 Abdülkadir Geylani, Gunyetu't-Talibin, 238-239

Regaib Gecesi 3

Bu mübarek geceye adını veren “Regaib” kelimesi Arapçada: “Bahâsı ağır şey” veyâhut da: “Bol atâ” mânasına gelen “Regîbe”nin cem’i (çokluk şekli)dir. Şu hâlde Regaib Gecesi: “Cenab-ı Hakk’ın in’âm hazînesinden bahâsı ağır şeylere veyâ bol atıyyelere nâil olma gecesi” demek olur. Bu gece, rağbet bulmuş, pek mübarek, pek kıymetli bir gecedir.

Ebû Ümame (R.A.) dan rivayete göre Resûlullah (S.A.V.) şöyle buyurdu: **“Beş gece vardır ki onlarda yapılan dualar geri çevrilmez, muhakkak kabul olunur. Bunlar: Receb ayının ilk gecesi, Şaban ayının on beşinci gecesi, yani Berat gecesi, cuma gecesi, Ramazan bayramı gecesi ve Kurban bayramı geceleridir.”**²

Duaların makbul olacağı geceler arasında Receb ayının ilk gecesiyle Cuma gecesi bulunması bu gecelerin ihyasına bir işaret sayılmış ve ümmet tarafından bu gecelerin daha fazla ibadetle geçirilmesi iyi karşılanmıştır.

Ömer b. Abdülaziz (R.A.) şöyle demiştir: Sene içinde, dört geceye dikkat edeceksin. Çünkü Allah Teâlâ, o gecelerde bol bol rahmet indirir. O geceler:

- a) Receb ayının ilk gecesi.
- b) Şaban ayının orta gecesi, yani Berat gecesi.
- c) Ramazan ayının yirmi yedinci, yani Kadir gecesi.
- d) Ramazan bayramı gecesi..

Halid b. Ma’dan (R.A.) şöyle demiştir: Sene içinde beş gece vardır. Bir kimse, iman ederek ve sevabını Allah Teâlâ’dan bekleyerek, o geceleri ibadetle geçirmeye devam eder ise, Allah Teâlâ, onu cennetine girdirir. O geceler:

- 1- Receb ayının ilk gecesi.. O gece namaz kılmalı, ibadet etmeli, gündüzünde oruç tutmalı.
- 2- 3- İki bayram gecesi.. Onların gecelerinde namaz kılmalı, ibadet etmeli gündüzlerini de oruçsuz geçirmelidir.
- 4- Şaban ayının ortası, yani Berat gecesi. O gece namazla, ibadetle geçirmeli; gündüzünde de oruç tutmalıdır.
- 5- Aşura gecesi, yani Muharrem ayının onuncu gecesi. Bu gece namaz kılmalı, ibadet etmeli, gündüz oruçlu bulunmalıdır.³

Bu gece bir fırsattır

Binaenaleyh biz de, bu gecede yapacağımız dua ve ibadetlerimizin muhakkak kabul olunacağına ve Allah Teâlâ’nın biz kullarına olan lütfu, ikram ve izzetinin bol olacağına inanarak bu geceyi ihya etmeye gayret gösterelim. Böyle mübarek fırsatlardan faydalanıp afv olunmamıza vesile olacak hayırlı işlerle meşgul olalım. Günah sayılan hareketlerden sakıyalım. Bu fırsat bir daha insanın eline ya geçer, ya geçmez.

Hani dedelerimiz, ninelerimiz! Hani annemiz, babamız! Hani dostlarımız kardeşlerimiz! Hani geçen sene aramızda bulunan dost ve ahbablarımız! Nereye gittiler? Niçin aramızda yoklar? Unutmayalım ki, onları sinelerine çeken kara toprak

yakında bizi de çekecek... Binaenaleyh bu mübarek Regaib gecesini toparlanmamıza vesile kılmalıyız.

Regaib Kandili, Yüce Allah'ın af ve mağfiretinin istendiği, umut, huzur ve ilahî müjdelerle dolu bir gecedir. Bu nedenle, bu mübarek gece ve onu izleyen günler, Yaraticımıza, ailemize, çocuklarımıza, milletimize ve tüm insanlığa karşı görev ve sorumluluklarımızın olduğunu bir kez daha hatırlamaya ve hatırlatmaya, yanlış ve kusurlarımızdan dönmeye vesile olmalıdır.

Bu sebeple, idrak etmekle şeref duyduğumuz bu gece, Allah'a samimiyetle bağlanan kalplerin, açılan ellerin, yalvaran dillerin boş dönmeyeceği inancıyla; başta İslam aleminin aziz ve mansur olması, ülkemizin ve milletimizin birliği, dirliği, huzuru ve geleceği için; solan yüzlerin gülmesi, kaybolan ümitlerin tekrar gelmesi, sevgi, saygı, barış, hoşgörü ve kardeşliğin hakim olması, kötülük ve düşmanlıkların ortadan kalkması, fakirlik ve tembellikten kurtulunması, vatanımızın her köşesinden başarı ve kalkınma seslerinin yükselmesi, gönüllerimizin aydınlanması ve manevi huzurla dolması için, hepimiz yeniden düşünmeli, çalışmalı ve dua etmeliyiz.

Muhterem Okuyucu!

Bu mübarek geceye adını veren **“Regaib”** kelimesi Arapçada: **“Bahâsı ağır şey”** veyâhut da: **“Bol atâ”** mânasına gelen **“Regîbe”**nin cem'i (çokluk şekli)dir. Şu hâlde Regaib gecesini: **“Cenab-ı Hakk'ın in'âm hazînesinden bahâsı ağır şeylere veyâ bol atıyyelere nâil olma gecesini”** demek olur. Bu gece, rağbet bulmuş, pek mübarek, pek kıymetli bir gecedir. Cenab-ı Hakk'ın kıymet ve değer verdiğine önem vermekle, kişi de kıymet ve değer bulur. Sen O'na değer ver ki, Allah Teâlâ da sana kıymet versin...

Huzura açılan kapı

Birer cüz'ü olduğumuz şu mâdde âleminde bahâsı ağır sayılan şeylerin değerleri izâfîdir, i'tibârîdir, ârızîdir. Bu gün değerli olan yarın kıymetini kaybedebilir. Bu gün değersiz olan, yarın değerlenebilir. Bu gün yeni olan, yarın eskiyebilir. Bende olmayan, sizde bulunabilir. Lâkin Regaib gecesinin **“bahâsı ağır şeyler”**i öyle değil! Yoksula da, zengine de hâzîrdır. Dâimâ aynı değerdedir. Dâimâ yenidir ve herkes için mümkündür. Bu değerli şeyler, bu bol atıyyeler: İmândır, irfândır, ilâhî burhândır, ihsân ve gufrândır, dünyâ saadeti, âhiret selâmetidir.

Demek ki bu gece, Yüce Mevlâ'nın rahmet hazinesinden değeri üstün, bahâsı ağır atıyyelere erişme gecesidir. İnanmış insanların gönül huzuruna kavuşacakları bir gecedir. Allah Teâlâ'ya yönelmenin, O'ndan af ve bağış dilemenin hazzını tadacakları kutlu bir gecedir. **Bu gecede Yüce Allah'ın sonsuz rahmeti mü'minleri kuşatır. O'na yükselen dualar kabul görür. Yalvaran diller ve kaldırılan eller boş geri çevrilmez.**

Üç aylar iyi değerlendirilmeli

Müslümanlar için çok kıymetli olan bu geceyi ve mübarek üç ayları uyanık bir şekilde geçirmeliyiz. Günahlarımıza, yanlış tutum ve davranışlarımıza tevbe etmeli, hatalı yolda isek hemen dönmeliyiz. Yüce Rabbimize karşı eksik olan kulluğumuzu tamamlamaya çalışmalıyız.

Milletimizin manevi duygularını canlandıran, kendi iç dünyalarını değerlendirme fırsatı veren, sorumluluk sahibi herkesin görev ve sorumluluğunu hatırlamasına vesile olan Regaib gecesi, duygu ve düşüncelerimizde yenilenerek ilahi rahmeti çekecek işler yapmamız, kulluk bilincine ulaşarak dua ve niyazda bulunmamız için bir nimettir.

Kur'an-ı Kerim'in; **"İnsan için ancak çalıştığı için karşılığı vardır"**⁴, **"Erkek veya kadın kim mü'min olarak iyi amel işlerse onu mutlaka güzel bir hayat ile yaşatırız ve onların mükafatlarını yapmakta olduklarının en güzeliyle veririz"**⁵ beyanları, maddi ve manevi yönden ilerlemenin ve her alanda var olma yolunun çalışmak ve emek sarf etmekten geçtiğini, hayatın güzelleşmesinin iman ve çalışma ile mümkün olacağına işaret etmektedir.

Mü'minlerin gönüllerinde huzur veren duygu ve hislerin oluşmasına, zaman zaman oluşan olumsuz düşüncelerden zihinlerin temizlenmesine vesile olan Regaib gecesini, fert ve toplum olarak bu duygular içerisinde değerlendirmek durumundayız. Çünkü, hayatımızda maddi ve manevi yönden denge oluşturmaya, tutarlı yaşamaya, insanlarımızı ayırmadan ve yargılamadan anlamaya, kendi içinde ve çevresiyle barışık olmaya, paylaşmaya, ekonomik sıkıntılardan dolayı ümitlerini ve ahlaki değerlerini kaybedenleri nasıl kazanacağımızı düşünmeye, insanlıktan sorumlu topluluğun bir parçası olarak eğitim ve bilimde ahlaki ve evrensel değerleri ortaya koymada, üretim ve kalitede hukuk ve adaletle bağlı kalmada yükselmeye ihtiyacımız vardır.

Dostluk ve kardeşlik hakim kılınmalı

Duyguların ve hislerin coştuğu, dua ve niyazların yükseldiği, inananların huzur bulunduğu böyle gecelerde; insanlarımız kalplerinde iyimserlik ve ümit kandillerini yakmalı, Regaib'in engin mesajını ruhlarında hissetmeli, ufuklarını açacak aydınlatıcı bilgilere doğru koşmalı, İslam dininin yaratıcı tanrıya ve ona bağlılık, yaratılanı sevmeye ve güzel ahlak dini olduğunu idrak etmeli ve gönül kapılarını herkese açmalıdır.

İslam alemi bu geceyi her yıl hüznün, keder ve kalplerdeki burukluğu yaşayarak idrak etmektedir. Çünkü İslam aleminin bir bölümünün çevresinde meydana gelen ve uzun zamandır çözümü de mümkün olmayan hadiseler, sağduyu sahibi bütün insanları üzmemekte ve derinden yaralamaktadır. İnanıyor ve ümit ediyorum ki akıllı selim galip gelecek, şiddet ve akan kan durdurulacak barış hakim olacaktır. İnsanlık adına hayır düşünen ve şiddetin yürekleri parçaladığına inanan herkesin gerekli hassasiyeti göstermesini diliyorum.

Allah Teâlâ'ya hamd olsun, bir Regaib gecesini daha idrakimiz nasip ve müyesser oldu. Binaenaleyh bu nimetin kadrini bilerek şükürünü ödemek mecburiyetindeyiz. Esasen Regaib gecesinin ihya edilmesi, her mü'min için ulvi bir vazifedir. Bu mübarek geceden gerektiği şekilde istifade etmeliyiz. Geçmiş hata, kusur ve günahlarımızdan pişmanlık duyarak bunları bir daha işlememeye söz vermeli, söz ve fiillerimizin Kur'an-ı Kerim ve Sünnete uygun olup olmadığını muhasebesini yapmalıyız. Dargınlık, kırgınlık, kin ve nefretin yerine sevgiyi, saygıyı, hoşgörüyü, dostluk ve kardeşliği hâkim kılmalıyız. Yetimlerin, kimsesizlerin, fakir ve muhtaçların yüzünü güldürmeli, onlara yardım elimizi uzatmalıyız.

Regaib gecesinin en önemli yönlerinden birisi de insanların kendilerini hesaba çekme, günah ve sevaplarını düşünerek bundan sonraki hayatına çekidüzen

vermelerine imkan tanınmasıdır. Binaenaleyh: “Bu gece vesilesiyle, yüce Rabbimize karşı eksik olan kulluğumuzu tamamlamaya çalışalım. Allah Teâlâ’ya daha yakın olabilmenin yollarını arayalım. Dilimizi, kalbimizle birleştirerek can ü gönülden hatalarımıza, kusurlarımıza, günahlarımıza tevbe edip, daha ileriye, daha iyiye ve daha güzele yönelmeye gayret edelim. Tembellik cehalet ve gafleti terk edip, gayrete gelelim. “Kısacası: Mağfiret-i İlahiyyeye nail olabilmemiz için yapılması ne gerekli ise onu yapalım. Günah mı işledik. Tevbe edelim. Felah bundadır. Allah Teâlâ ve Resulünün yolundan mı ayrıldık? Hemen dönelim. Salah bundadır. Din kardeşlerimizden birinin gönlünü mü kırdık? Onaralım. İnsanlık bundadır. Üzerimizde başkalarının hakkı mı var? Ödeyelim. Müslümanlık bundadır. İçimizi ihtiras mı kaplamış? Sakıyalım. Huzur bundadır. Milyonlarca Müslüman’ın koştığı ezan seslerine kulak mı tıkadık? Açalım ve koşalım. Kurtuluş bundadır. Ruhumuzu kin ve düşmanlık mı bürümüş? Unutalım. Güven bundadır. Allah Teâlâ’ya kulluk vazifelerimiz mi eksik? İkmal etmeye çalışalım. Hiç olmazsa noksanlarımızı idrak ve itiraf edelim. Bu mübarek gecede bir hesabımızı yapalım. İslamî birlik ve beraberliğimizi, kardeşliğimizi kaybedip parça parça mı olmuşuz? Kaynaşalım. Yükselme ve ilerleme bundadır. Yoksulları, fakirleri, kimsesizleri görelim ve elimizi onlara uzatalım. Hayır ve refah bundadır. Çocuklarımıza dinlerini, imanlarını, mukaddes ve milli değerlerini öğretilim. Bu husustaki İhmallerimizi telafi etmeye çalışalım. Çünkü istikbal bundadır.

Ruhumuzdaki susuzluğa son verelim

Muhterem okuyucu!

Bu kutsal geceyi sakın gafletle geçirmeyelim. Bilhâssa böyle gecelerde rahmet ve mağfiret pınarları gürül gürül akarken gönül kaplarımızı doldurmazsak, boş bırakırsak yazık olur. İçimizdeki harâret, rûhumuzdaki susuzluk devâm edip gider. İnsân denilen varlık ne tuhaftır. Hem harâretten, susuzluktan yana-yakıla şikâyette bulunur; hem de bu harâreti dindirecek, bu susuzluğu giderecek bin bir imkân yanında ve bin bir fırsat önünde iken onlardan faydalanmayı düşünmez.

Müminler için bu gece, hem af, mağfiret ve ilahi rahmete kavuşma vesilesi, hem de birlik, beraberlik ve kardeşlik duygularını en yoğun bir şekilde yaşadıkları bir fırsattır. Bu gecede kırgınlara son verilir, gönüller alınır, fakir fukara hatırlanır. Bu sebeptendir ki asırlar boyu bu topraklar üzerinde yaşayan Müslüman ecdadımız, bu geceyi diğer kutsal geceler gibi, dini hayata derinlik kazandıran bir değer olarak görmüşler ve onu nefisleri kontrol altına almanın bir fırsatı olarak değerlendirmişlerdir.

Bunalar ruhlar için bu gece gerçekten bulunmaz bir fırsattır. Bu gece, kulluk esprisi içinde Allah’ın ilahlık hakikatine en köklü anlamda bir sığınma anlamı taşıyan ve ibadetin özü olan dualarla en güzel bir şekilde değerlendirilmeli, günahlardan arınmak için Yüce Allah’a yalvarıp yakarılmalı, tevbe ve istiğfarda bulunulmalıdır.

Dipnotlar:

2 Deylemi, Firdevs, 2/196, No: 2975

3 Abdülkadir Geylani, a.g.e, 236

4 Necm Sûresi: 39

5 Nahl Sûresi: 97

Şaban ayının fazileti 1

Hz. Aişe (R.Anha) validemizden rivayet edilen bir hadis-i şerifde Peygamberimiz (S.A.V) bunun diğer bir sebebini şöyle izah buyurmuşlardır: Hz. Aişe (R.Anha) diyor ki: Resûlullah (S.A.V.), Şa'ban ayının tamamını oruç tutardı. Ona dedim ki:

– Yâ Resûlellah! Oruç tutmada, sana ayların en sevimsisi Şa'ban'dır (değil mi?). Şöyle buyurdu:

– **(Evet). Çünkü ALLAH Teâlâ, o sene ölecek olan kimselerin hepsi(nin isimleri)ni o ayda yazar. Ben de, oruçlu olduğum halde ecelimin gelmesini seviyorum.**¹¹

Sahabe-i Kiram hazeratı Şaban ayında Kur'an-ı Kerim'i çok okumaya başlar ve Ramazan-ı şerife hazırlıklı çıkmaya çalışırlar, bu maksatla işlerini ve halk ile münasebetlerini düzene korurlar, borçları varsa öderler, alacakları varsa alırlar, fakir ve düşkünlere de yardım ederek onların da gönüllerini hoş etmeye önem verirlerdi.

Abdülkadir-i Geylânî (K.S.) şöyle demiştir: Receb cefayı terk ayıdır; Şaban âmel ve vefa ayıdır; Ramazan ise sadakat ve safa ayıdır. Receb tevbe ayıdır; Şaban muhabbet ayıdır; Ramazan Hakk'a yakınlık bulma ayıdır. Receb hürmet ayıdır; Şaban hizmet ayıdır; Ramazan nimet ayıdır. Receb ibadet ayıdır; Şaban zahidlik ayıdır; Ramazan ise ziyadesi ile nimetlere ermek ayıdır. Receb ayında, iyilikler kat kat artar; Şaban ayında kötülükler kalkar; Ramazan ayında ikramlar gelmeye başlar. Receb, önce gidenlerin ayıdır; Şaban ortadakilerin ayıdır; Ramazan ise, âsilerin ayıdır.

Zunnûnî Mısırî (K.S.) şöyle demiştir: Receb âfetlerin geri bırakıldığı, Şaban taatlerin yapıldığı Ramazan ikramların beklendiği aydır. Bu duruma göre: Bir kimse âfetleri terk etmez, tatta bulunmaz, ikramları da gözetmez ise o kimse zarar etmiştir. Zunnûnî Mısırî (K.S.) bir başka zamanda şöyle demiştir. Receb ekim, Şaban sulama, Ramazan ise harman ayıdır. Her ekilen biçilir. Her yapılan işin karşılığı görülür. Bir kimse ekim zamanını boşa geçirirse, harman zamanında pişmanlık duyar. Âhirette kötülük göreceğinden dünyada beslediği ümitler de hiç olur.

Salih zatlardan bazıları şöyle demiştir: Sene bir ağaçtır. Receb ayı, senenin yapraklanma günleridir. Şaban ayı, meyvelenme günleridir. Ramazan ayı ise, senenin meyvelerinin toplandığı günlerdir.

Şöyle anlatılmıştır: Receb ayı ALLAH'ı Teâlâdan gelecek mağfiretlere tahsis edilmiştir. Şaban özel olarak şefa'at ayı kılınmıştır. Ramazan ayında iyilikler kat kat verilir. Bunun için tahsis edilmiştir.¹²

Görülüyor ki Cenâb-ı Peygamber (S.A.V.) Efendimiz ve büyüklerimiz bu aylara ve günlere oldukça fazla önem vermişler, ALLAH Teâlâ'ya ibadet ve taatte büyük gayret göstermişler ve biz ümmetlerine güzel örnek olmuşlardır. Bu yüzden ki bu ayların kadr u kıymetini idrak eden ve bu büyük Rahmetten istifade etmeye çalışan büyük zatlar bu ayları büyük bir canlılık içerisinde geçirmişler. Mümkün merteye oruç tutmuş, Kur'an okumuş etraflarındaki insanları da bu güzel hasletlerle donatmaya gayret etmişlerdir. İşte asrın kirine- pasına bulaşmış insanları, kainatın alkışladığı böylesi mübarek ayları vesile kılarak bu fırsatları en iyi şekilde değerlendirmenin yollarını aramalıdır. Böylesi günlere bir daha kavuşamama ihtimalini de hesaba katan

bir mü'min nasıl bir devlet ve nimetle karşı karşıya kaldığının farkına varırsa umulur ki şanına uygun bir şekilde değerlendirir.

11 *Müsnedü Ebi Ya'la: 4/277*

12 *Bak. Gınyetü't-Talibin*

Şaban ayının fazileti 2

Bilhassa bizim yanımızda bu ay ve günlerin yeri olmalı ve fevkalade önem taşımaktadır. Bütün bu günler, bizi ecri ve mükafatı hudutsuz olan Ramazan ayına tam bir sâfiyet ve temizlik içinde hazırlamalıdır. Hayır ve hasenata, muhtaçların iyilik ve yardımlarına koşmamız, manevi ticaret mevsiminin içinde olduğumuzu bilmemiz gerekmektedir. Malum, ticaret ya maddî ya manevî olur.

Maddî ticaret peşinde koşan tüccarlar malının daha iyi satılacağı ve daha iyi rağbet göreceği mevsimleri beklerler. O mevsimler yaklaştığı zaman çok ciddi bir çalışmaya başlarlar. Piyasaya arz edecekleri malın her çeşidinden ve her sınıfından en iyisini ve en güzelini ararlar ve hazırlarlar. Kazanç ümidi ile icabında çok uzak yerlere giderler. Ticaretine olan hırslarından dolayı rahatlarını bırakırlar. Çoluk çocuklarından ayrılırlar. Her türlü tehlikeyi göze alarak gerektiğinde karadan, denizden ve havadan hareket ederek uzak ülkelere kadar giderler. Bunda şaşılacak bir şey olamasa gerek. Çünkü kazancının tadını tadan bir kimse yanında sıkıntı ve her çeşit güçlük onca hiçtir.

Dikkat buyrulursa bunların yüzde yüz kazanacaklarına dair herhangi bir garantileri de yoktur. Belki kazanır, belki de kazanamazlar ve hatta zarar etmesi de her zaman mümkündür. Bu durumda olan, maddî ticaret peşinde koşan şu insanların haline bakalım, ibret alalım. Bununla beraber farzedelim ki, yüzde yüz kârlı çıkacak, kazanacaklar. Kazanacaklar da sonu ne olacak? Ne olacak, kendisi öbür âleme göçtüğü zaman kazancının hepsi dünyada kalacak. Enes b. Malik (R.A.)den rivayete göre Peygamberimiz (S.A.V.):

“Ölüyü üç şey takib eder, kabre kadar gider de ikisi tekrar geri döner. Biri orada onunla beraber kalır. Ölüyü ailesi, malı ve ameli takib eder. Neticede ailesi ve malı geriye döner de, kendisiyle beraber sadece ameli kalır”¹³ buyurmuştur.

Helâlinden kazanıp, helal olan yerlere harcamamış ise bir de onların hesabını bir bir verecektir. Fakat herkes böyle değildir. Hep dünya ticaretiyle meşgul olmayan, bu arada ahiretini unutmayan ve orası için mal biriktiren, manevi ticaret yapanlar da vardır. Ahireti kazanmaya çalışan sadık ve muhlis ahiret tüccarları da mevcuttur. Bunlar da bu içerisinde bulunduğumuz manevi ticaret ve kazancın bol olduğu ve yüzde yüz karlı çıkacağı mübarek günlerin kadr u kıymetini bilirler. Zamanlarını değerlendirirler. Kendilerini bu kârlı kazançtan hiçbir şey alıkoyamaz. Böylelerini Yüce Rabbimiz Kur'an-ı Kerim-ı Kerîm'de şöyle anlatıyor:

“Nice adamlar vardır ki, ne bir ticaret, ne de bir alış-veriş ALLAH'ı anmaktan (O'na ibadet etmekten ve emirlerine bağlanmaktan), namazı gereği üzere kılmaktan, zekât vermekten kendilerini alıkoyamaz. Onlar bir günden (Kıyametten) korkarlar ki, o günde kalbler ve gözler korkudan halden hale döner, kıvrır. Çünkü ALLAH, kendilerine yaptıkları işlerin en güzeli ile mükafat verecek ve fazlından da, onlara daha ziyadesini verecektir. ALLAH dilediği kimseye hesapsız rızık verir.”¹⁴

Bunlar yüzde yüz kazanan tüccarlardır. Aldanma, aldatma, zarar etme ve kazanmama diye bir şey olamaz. Daima kazanırlar. Cenâb-ı Hak, hep değerinden fazla veriyor. Kulunun bir ameline karşı ihlas ve niyetine göre, ondan yediyüze kadar ve hatta,

“ALLAH dilediği kimseye (sayısız olarak) kat kat verir, ALLAH’ın ihsanı çok geniştir, her şeyi hakkıyla bilendir”15âyet-i kerimesi hükmünce sayısız olarak ihsan ve ikramda bulunur.

13 Buhari; Rikak: 42, Müslim; Zühd: 5, Tirmizi; Zühd: 46, Nesâî; Cenâiz: 52, A.b.Hanbel: 3/110,

14 Nur sûresi: 37-38

15 Bakara sûresi: 261

Şaban ayının fazileti 3

Fazl-u keremi nihayetsiz olan ALLAH; kendisinden korkan, emirlerine sımsıkı sarılan, muhsin ve müttakî kulları için hazırladığı; eni, göklerle yer arası kadar olan uçsuz bucaksız ve nimetleri tükenmeyen cennetleri verecektir. Şöyle ki:

“Rabbinizin mağfiretine, bağışına ve takva sahipleri için hazırlanmış olup genişliği gökler ve yer arası kadar olan cennete koşun! O takva sahipleri ki, bollukta da darlıkta da ALLAH için harcarlar, öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. ALLAH da güzel davranışta bulunanları sever.

Yine onlar ki, bir kötülük yaptıklarında, ya da kendilerine zulmettiklerinde ALLAH’ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe-istiğfar ederler. Zaten günahları ALLAH’tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde, bile bile ısrar etmezler. İşte onların mükafatı, Rableri tarafından bağışlanma ve altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlerdir. Böyle amel edenlerin mükafatı ne güzeldir!

Âli İmran sûresi: 133-136

Bu üç âyet-i kerimede İslâm ahlâkının bir hülâsası verilmiştir.

133. Ayette, Rabbimizin bağışına, gökler ve yer genişliğinde cennetine kavuşmanın, bütün ahlâkî davranışlarımız için temel gaye olduğu; iyiliği, birtakım dünyevî menfaatlar kaygısıyla değil de, sırf ALLAH’a saygı ve sevgi demek olan takva saiki ile ve sadece uhrevî saadet uğruna yapmak gerektiği hatırlatılmıştır.

134-135. ayetlerde ise İslam’da ideal ahlak tipi olan “muttaki insan”ın temel ahlakî nitelikleri olarak sayılan her halde cömert olmak, öfkeyi yenmek, insanları bağışlamak ve hatasını görerek kabul etmek ve vazgeçmek gibi vasıflar, ancak ihtirasları ve bencil duyguları karşısında hürriyetine kavuşmuş üstün ruhların faziletleridir.

“Rabbimiz ALLAH deyip sonra istikametten ayrılmayanlar (dosdoğru) olanlar için ne korku vardır. Ve ne de hüznoleneceklerdir”

Ahkaf sûresi: 13 âyet-i kerimesine göre ise maddi ve manevi ticaretlerinde pür dikkat kesilenler, doğruluktan ihlas ve samimiyetten ayrılmayanlar, içi-dışı bir olanlar için hiçbir zaman kaybetmek yoktur. Onlar her türlü korku ve kederden emin olarak rablerinin hıfzı emânındadırlar.

Bu bakımdan istikametten ayrılmamak ve bilhassa âhiret hazırlığında ve kazancında en küçük bir kusur ve ihmal yapmamak için, çok ciddi bir çalışmanın içinde bulunmak her mü’minin yapması gereken bir borçtur.

“Sizin yanınızda olan tükenir, fakat ALLAH indindeki bâkidir. Nahl sûresi: 96 ayet-i kerimesi hükmünce, fâniyi bâkiye tercih etmek akıl kârı değildir.

“Kendileriniz için hayırdan ne takdim ederseniz (sizden önce ne gönderirseniz) onu ALLAH’ın indinde daha hayırlı ve ecrini daha büyük olarak bulursunuz. ALLAH’tan (günahlarınızın) afvını isteyiniz. Şüphesiz, ALLAH Gafûr’dur, Rahîm’dur” Müzzemmil sûresi: 20 ayet-i kerimesi hükmünce de, içerisinde bulunduğumuz büyük manevi ticaret mevsiminin kıymetini bilelim.

Çünkü senenin her mevsiminde bu fırsat ele geçmez. Dahası var böyle feyiz ve bereketi bol olan günlere bir daha kavuşmak ya nasip olur, ya olmaz.

Şaban ayının fazileti 4

Bu mevsim; Hâlık-ı Zü'l-Celâl'in ihsanıyla Cehennem ateşinden kurtulan, geçmiş günahları bağışlanan kimselerin ticaret mevsimidir.

Bu mevsim, iyilikle, ihsanla, itaatle ve ibadetlere devamlı Rabbine yakınlık kazanan büyük hayırlar ve umumi rahmetler sebebi ile kurtuluşa erenlerin ticaret mevsimidir. Bu mevsim, güzel niyetiyle sadaka ve zekâtlarını verenlerin, her çeşit orucunu boş sözlerden, kötü işlerden koruyanların, gözünü, kulağını ve dilini haramlardan çekenlerin ticaret mevsimidir.

Bu mevsim, darda kalanlara yardım edenlerin, zayıf ve çaresizlere acıyanların, sabır tevazu, vera, doğruluk, iffet, emniyet, mürüvvet ve vefa gibi güzel vasıflar kazanarak, nefislerini tezkiye edenlerin, ALLAH Teâlâ'nın bol ihsanı ve rızasına nail olanların, nihayet ALLAH Teâlâ katında, melekler katında ve insanlar yanında itibar ve sevgileri bulunanların ticaret mevsimidir.

O halde bütün gücümüzle bu mevsimde çalışalım. Karşılığı kat kat olan salih amellerle meşgul olalım. Şunu iyi bilelim ki, yaptığımız her şey yazıcı melekler tarafından zapt olunmaktadır. Yazılanların hep iyi şeylerimiz olması hususunda büyük titizlik ve gayret gösterelim.

“Gerçekten iman edip salih ameller işleyenlere gelince: Şüphe yok ki öyle güzel bir amel işleyenin mükafatını biz zayi etmeyiz.” Kehf sûresi: 30

Bir de bakın! Sanki daha dün uğurladığımız üç aylar geldi ve yine geçip gidecek. Uyumayalım! Ömrümüz de böyle gelip geçiyor. Hani dedelerimiz, ninelerimiz! Hani annemiz, babamız! Hani dostlarımız, kardeşlerimiz! Hani geçen sene aramızda bulunan dost ve ahbablarımız! Nereye gittiler? Niçin aramızda yoklar? Unutmayalım ki, onları sinelerine çeken kara toprak yakında bizi de çekecek... Binaenaleyh bu mübarek üç ayları toparlanmamıza vesile kılarak, Rabbimizin:

“Ey iman edenler! ALLAH Teâlâ'dan korkun da emirleri ifa edin. Herkes yarını, kıyamet günü için önden ne göndermiş olduğuna bir baksın. ALLAH Teâlâ'dan korkun da yasak edilen şeyleri terk edin. Çünkü ALLAH Teâlâ, ne yaparsanız hakkıyla haberdardır.” (Haşır sûresi: 18) emrine kulak vererek, ahiret için ne hazırlık yaptığımıza bir bakalım. Abdullah b. Abbas (R.A.)den rivayete göre Peygamberimiz (S.A.V.) nasihat ettiği bir şahsa şöyle buyurmuştur:

Beş şey gelmeden evvel beş şeyi ganimet bil:

- 1- İhtiyarlamadan evvel, aciz ve düşkün duruma düşmeden önce gençliğinin kıymetini bil. Oyun ve eğlence gibi sonu hüsrana olan şeylerle geçirme.
- 2- Hasta olmadan evvel sıhhatinin kıymetini bil. Din ve dünyana yararlı hizmetler yap.
- 3- Fakir düşmeden evvel zenginliğinin kıymetini bil. Zenginliğini ekonomik olarak kullan. Malını ve servetini lüzumsuz yere tüketme, tutumlu ol, cimri de olma.
- 4- İşin gücün artmadan evvel boş vakitlerinin kıymetini bil. Boş vakitlerini değerlendir. Tembel tembel oturma, yararlı hizmetler yap.
- 5- Ölüm gelmeden evvel hayatının kıymetini bil. Düzenli ve tertipli olarak hem dünyan için ve hem de ahiretin için çalış. Hiç ölmeyecek gibi dünya işlerini yap,

yarın ölecekmiş gibi ahiret hazırlığı yap. Yani, her ikisi için muvazeneli çalış.”
(Hâkim, Müstedrek: 4/306)

Unutmayalım ki; içinde bulunduğumuz bu aylar, bu günler ve bu geceler, her zamankinden daha feyizli, daha bereketli, tevbelerin daha çok kabule şayan olduğu vakitlerdir.

Bu mukaddes vakitlere yetişmek belki her zaman bizlere nasip olmaz, bunun için bu vakitlerimizin kıymetini bilelim. İnsan oğlu nimetin içerisinde iken kıymetini her zaman takdir edemez. Bunun için her zamankinden daha çok ibadet edelim. Daha çok tevbe ve istiğfarda bulunalım. Bu mübarek gün ve gecelerde mü'minlerin mağfiret beraatlarının verileceğini yüce peygamberimiz bizlere haber vermektedir.

Elhamdülillah! İdrak ettiğimiz şu üç ayları güzelce değerlendirebilmek için:

1- Geçmiş iyi bir muhasebe etmeli tevbe ve istiğfarda bulunmalıyız. Üç aylar; insanların geçmişin muhasebesini yaparak geleceğe azim ve enerji dolu bir şevkle atılma fırsatı bulacakları, hata ve günahlardan temizlenip, hayırlı ve yararlı işlere yöneleceği bir zaman dilimidir. Hazret-i Ömer (R.A.) bir hutbesinde şöyle buyurmuştur:

“Hesaba çekilmeden önce, kendinizi hesaba çekiniz. (Amelleriniz) tartılmadan önce, kendi amellerinizi tartınız. Hesaba çekilmek üzere, kıyamet günündeki en büyük arz, huzura alınma için gerekli güzel hazırlıklarınızı yapınız. O gün huzura alınırsınız, Öyle ki size ait hiçbir sır gizli kalmayacak, bütün sırlar meydana çıkacak. (İbn-i Ebi Şeybe, Kitabu'l-Musannef, 7/96, No: 34459) Nitekim Cenab-ı Hak şöyle buyurur:

Ey insanlar! O gün hesap ve sorgu-sual için huzura alınırsınız. Öyle ki size ait hiçbir sır gizli kalmayacak, bütün sırlar meydana çıkacak.” (Hakka Sûresi: 18)

Yapılacak tevbe samimi ve gerçek olmalı, bir daha o günaha dönülmemelidir. Tevbe dil işi değil, kalp işidir. Tevbe, vücudun bütün azalarının Cenab-ı Hakk'ın emrine dönmesi demektir. Sözü papağan da söyler, amma idrak etmeden söyler. Nitekim:

**Eylesen tûteyi ta'limi eder kelimât,
Sözü insan olur amma, özü insan olmaz!**

denilmiştir. Tûti, papağan demektir. Papağana konuşmayı öğretsen, sözü insan gibi olur, amma özü insan olmaz, kuştur yine. Papağandır, tabiatı neyse odur. Hâl değişmeli ki, tevbe makbul olsun. Kul hakkı varsa, mutlaka helâlleşmek gerekir. ALLAH Teâlâ şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler! Samimi bir tevbe ile ALLAH'a dönün. Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter. Peygamberi ve Onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde ALLAH sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onların önlerinden ve sağlarından (amellerinin) nurları aydınlatıp gider de: “Ey Rabbimiz! Nurumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin” derler. “ (Tahrim Sûresi: 8) Üç ayları idrak eden herkes, ALLAH Teâlâ'nın:

“De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! ALLAH'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü ALLAH bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok mağfiret edici, çok merhamet edicidir.” (Zümer Sûresi: 53)

müjdesinin farkına vararak kendi özüne dönmeli, ümütlerini canlandırmalı, bağışlama ve bağışlanma duygularını güçlendirmelidir.

Bu âyet-i kerimede ALLAH Teâlâ'nın rahmet ve muhabbetinin sonsuzluğu ifade edilmektedir. O'nun rahmeti her şeyi kuşatmıştır, her insan bu ilâhî rahmetten istifade edebilir. Ancak şu hususa dikkat etmek gerekir ki **“ALLAH'ın rahmetinden ümit kesmeyin”** demek, günah işlemeye devam edin, demek değildir. Bundan maksat, en günahkâr insanların bile tevbelerinin kabul edileceğini bildirmek, dolayısıyla bir an evvel kötülükten vazgeçip ALLAH Teâlâ'ya dönmelerini teşvik etmektir. Çünkü tevbe kapısı daima açık.

Safer ayı 1

Soru: Safer ayına girmiş bulunuyoruz. Safer ayı, bazı felâketlerin sıklaştığı bir zaman dilimi, binaenaleyh uğursuz bir ay olduğu söyleniyor. Bu hususta bir açıklama yapar mısınız?

Cevab: Bismillâhirrahmânirrahîm.

Safer, kameri ayların ikincisinin adıdır. Resmi vesikalarla hususî mektuplarda ve takvimlerde “Saferu’l-hayr” şeklinde yazılır ve (s) rumuzuyla gösterilirdi. Bilindiği gibi kamer (ay)ın doğuş ve batışına tabi olan ay hesabına “kamerî aylar” denilmektedir ki şunlardır: Muharrem, Safer, Rebû’l-evvel, Rebû’l-ahir, Cemaziye’l-evvel, Cemaziye’l-ahir, Receb, Şaban, Ramazan, Şevval, Zilkade ve Zilhicce. Bu hususta Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

“Hakikatte ayların sayısı ALLAH katında, ALLAH’ın kitabında -ta gökler ve yeri yarattığı gündən beri- on iki aydır. Onlardan dördü haram olanlardır. İşte bu, en doğru hesaptır. O halde bilhassa bunlarda, o haram aylarda nefislerinize zulmetmeyin. Bununla beraber müşrikler sizinle nasıl topyekûn harb ederlerse, siz de onlarla topyekûn harb ediniz. Bilin ki ALLAH, haramlardan, fenalıklardan sakınanlarla beraberdir.” (Tevbe Sûresi: 36)

Ebû Bekre (R.A.)den rivayete göre, Veda haccında okuduğu hutbesinde:

Takvim düzeni açısından zaman, ALLAH’ın gökleri ve yeri yarattığı gündeki ilk durumuna dönmüştür. Artık sene on iki aydır. Bunlardan dördü haram aylardır. Ve üçü peşi peşinedir ki, Zilkade, Zilhicce ve Muharremdir. Bir de Cemaziye’l-âhir ile Şaban arasında yer alan Müdar’in Receb’idir.” (Buhari, Tefsir (9) 8, Bed’ül’l-Halk: 2, Megazi: 77, Edahi: 5, Tevhid: 24, Müslim, Kasame: 29, Ebu Davud, Menasik: 67, Ahmet b. Hanbel, 4/37,73) buyuran Hz. Peygamber (S.A.V) Efendimiz haram ayların: “Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Receb” ayları olduğunu belirtmiştir. Araplar daha İslâmiyet gelmeden önce Haram ay denilen bu ayları kutsal tanır ve bu aylarda savaştan, yağmacılıktan kaçınırlardı.

Çünkü müşrik de olsalar, inanç ve yaşantılarında “Hak Din”den kalıntılar vardı. Haram aylara hürmet, Kâbe’yi tavaf etmek ve hac yapmak gibi. Tabii bütün bunlar da tahrif edilerek, aslından uzaklaştırarak yapıyorlardı. Aslında bütün batıl dinler, hep “Hak Din”den uzaklaşma neticesinde oluşmuşlardır. Hiçbir batıl din, birileri tarafından kurulmamıştır. Bu bakımdan dinimizi, olduğu gibi dosdoğru öğrenmek ve yaşamak mecburiyetindeyiz.

Araplar her yıl kendi adetlerine göre gelip hacceder, ALLAH’a iman ile putlara tapmayı birbirine karıştırıp içinden çıkılmaz garip bir inanç sistemi meydana getirirlerdi. Ama her şeye rağmen mal ve can güvenliği yoktu. Mekke’ye hac mevsiminde gelebilmek bile başlı başına bir problem idi. O yüzden kabile reisleri hac aylarından olan Zilkade ile Zilhicce’de bir de onu izleyen Muharrem’de savaşmayı kaldırır ve bu ayları hürmetli sayıp kesinlikle uyulmasında ısrarla dururlardı. Böylece uzak yerlerden hac için gelenler bu üç ayda hem ibadetlerini yerine getirirler, hem de güven içinde evlerine dönme imkanı bulurlardı.

Cahiliyye devrinde, birbiri ile çarpışmaya ve talana alışmış olan Araplara fasılasız üç ay güvenlik ve sulh içinde yaşamak çok ağır geliyordu. Onun için Hz. İbrahim (A.S.) ve Hz. İsmail (A.S.)dan beri devam ede gelen bu tertibi canlarının istediği gibi bozmaya, mesela Muharrem ayındaki haramlığı Safer ayına çevirmeye, diğer haram ayları da ileri geri götürmeye başladılar ve hadis-i şeriflerde de belirtildiği üzere:

“Muharrem ayını Safer diye isimlendirerek”, (Bak. Buhari, Hacc: 34, Menakıbu'l-ensar: 26, Müslim, Hacc: 198, Ebu Davud, hacc: 80) Muharrem'i haram ayı olmaktan çıkarıyorlar, haram ayındaki yasakları işliyorlardı. Böylece, Muharrem'in haramlığını Safer ayına tehir ediyorlardı. Maksatları ardarda gelen üç haram ayı ikiye indirmek, üçüncüyü bir ay geriye bırakmaktı. Çünkü üç ay üst üste, savaşmak, yağmalamak ve öldürmek gibi alışkanlıklardan uzak kalmak onlara zor geliyordu. Cenâb-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de:

“Haram ayları ertelemek, sadece kâfirlikte ileri gitmektir. Çünkü onunla, kâfir olanlar saptırılır. ALLAH'ın haram kıldığıının sayısını bozmak ve O'nun haram kıldığıını helal kılmak için haram ayını bir yıl helal sayarlar, bir yıl da haram sayarlar. Böylece onların kötü işleri kendilerine güzel gösterilmiştir. ALLAH kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.” (Tevbe Sûresi: 37) buyurarak, onların bu nesi' tatbikatlarını “küfürde artış” olarak değerlendirmiştir.

Bu hal hicretin 10. yılına kadar devam etti. Veda Haccında Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz ayların o sene tam yerini bulduğunu açıkladı.

Binaenaleyh, Safer ayının uğursuzluğu hakkında söylenenlerin asıl menşei işte bu cahiliyye devri davranışlarıdır. Öyle ya! Bir adamın yurdunda ve ailesi yanında rahatça oturmasını ve dağda, bayırda serbestçe gezip-dolaşmasını değiştiren, şehirlileri gurbete çıkarıp bedevilerden bir kısmını savaşa gönderen, bir kısmını da sakınmaya, korunmaya, korkmaya mecbur eden bir ay; uğursuz sayılmaz da ne yapılır? İşte Arabistan çöllerinde meydana gelen bu hadiseler, Safer ayının “Saferu'l-hayr” diye vasıflandırılmasına rağmen uğursuz sayılmasına sebep olmuştur. (Geniş bilgi için bak. Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 3/89-90)

Safer; ayrıca cahiliyye devri arablarının inandığı bir uğursuzluk çeşididir. Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimiz bunu reddetmiştir. Ebû Hureyre (R.A.)den rivayete göre Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz:

“Hastalığın, sahibinden bir başkasına kendi kendine sirâyeti yoktur, eşyâda uğursuzluk yoktur. Ükey ve baykuş ötmesinin te'sîri ve kötülüğü de yoktur. Safer ayında uğursuzluk yoktur. Bunlar Cahiliyet hurâfeleridir. Fakat ey mü'min! Sen cüzzâmlıdan, arslandan kaçır gibi kaç!” buyurdu. (Buhari, Tıp: 19)

Hadis-i şerifte geçen “Safer” iki şekilde te'vil edilmiştir. Birinci te'vile göre bundan maksat: “Safer ayı”dır. Yukarıda da izah edildiği gibi, Cahiliyyet

devrinde Araplar Nesi' usûlüne göre, Muharrem ayının haram ay oluşunu Safer'e naklediler. Ve bu sûretle Safer, haram aylardan sayılırdı. Resûlü Ekrem (S.A.V.) Efendimiz bunu da men edip: "Artık Safer ayı için hürmet yoktur!" Buyurmuştur.

Asr-ı Saâdet'ten zamanımıza kadar devam edip gelen halk inanişına göre, bu ayda akdedilen nikahı devamsız sayarlar. Hatta halk arasında bu aya boş ayı derler. Çünkü "Safer" lûgatta boş demektir. Dilimizdeki Sıfır kelimesi de buradan gelir. Araplar bu ayda birbirlerine yağmada bulunurlar ve evlerini eşyadan hâli ve boş (Safer) bırakırlardı. Bu sebeple yağma ayına Safer denmiştir. İşte bu hadis-i şerif ile, Safer ayının uğursuz kabul edilmesi men olunmuştur. Çünkü Safer ayının diğer aylardan hiçbir farkı yoktur. Diğer aylar zamanın bir dilimi olduğu gibi Safer ayı da zamanın bir dilimidir. Bu batıl akide cahil halk arasında yaşamakta ve Safer ayında nikah yapmanın uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır. Bu batıl inancı yıkmak için İslâm alimleri mücadele etmişler, hatta pek çok alim özellikle bu ayda nikah kıymışlardır. Buharî'nin bir rivayetine göre, Hz. Âişe (R.Anha) validemiz: Benim nikahım da, zifâfım da Safer ayında idi, buyurdularına göre, Resûl-i Ekrem (S.A.V.) Efendimiz bu hurâfevi fikrin izâlesine fiilen de çalışmıştır.⁷ Bu bakımdan safer ayında evlenilmez, yoksa devam etmez; safer ayında doğan çocuklar uğursuz olur v.b. inanışlar tamamen batıldır, hurafedir.

İmam Malik'e, hadis-i şerifte geçen: "La safere" sözünün manası soruldu da: Cahiliye halkı Safer ayını helâl aylardan sayarlardı. Sonradan onu bir sene helâl, bir sene de haram saymaya başladılar. Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimiz de onların bu âdetini kaldırmak için: "Böyle bir sene helâl, bir sene de haram sayılan bir Safer ayı yoktur" buyurdu, cevabını verdi. (Ebu Davud, Tıp: 24, No:3914)

İkinci te'vile göre Safer karında yaşayan bir takım kurtlardır. Câhiliyet devri itikatlarından biri de budur. Araplar karın boşluğunda yılanı benzeyen bir hayvanın yaşadığına, insan acıdığı zaman o hayvanın heyecanlanıp, çok defa sahibini ısırp öldürdüğüne inanırlardı. Hatta bunu uyuz hastalığından daha bulaşıcı sayarlardı. Bunun, insan veya havyan karnında bulunup, bulaşıcı bir hastalık olduğuna da inanırlardı.

Cahiliyyet devrinde bulaşıcı hastalıkların ilâhî bir te'sîre tâbi olmaksızın bizâtihi, yani kendi kendilerine sirâyet edip geçtiklerine inanılırdı. Halbuki her şeyde hakîkî müessir, ALLAH'ın irâdesidir. Bu irâde de hastalıkların geçmesinde bir takım sebepleri vasita kılar. Bunlardan biri, hasta olan kimselerle temâstır. Hadisteki "Cüzâmlıdan kaç!" emri, hastalığın başkasına geçme sebeplerinden birini en açık şekilde belirtmiştir.

İşte Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz, "Yok" diye buyurmakla her iki manaya gelen Safer'in batıl ve asılsız olduğunu belirtmektedir. Hadis-i şerifte işaret buyrulan cahiliyye devrinin diğer batıl inançlarından bazıları:

a- Tiyere: Bir yolcunun sefere çıktığı sırada önünden bir kuşun uçuşması uğursuzluk sayılırdı ve böyle bir durumla karşılaşan yolcu yolculuğundan vaz geçerdi.

b- Hâme: Hâme, baykuştur. Bu kuşun bir evin üzerine konup da ötmesinin uğursuzluk getireceğine inanılırdı. Bugün bile cahil halk arasında böyle bir endişe vardır.

c- Gûl: Cahiliyye Araplarının inancına göre Gûl, تنها ve ıssız çöllerde insana değişik suretlerde görünerek yolunu şaşırır, sonunda onu helâk eder. Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimiz bunların aslının olmadığını, cehalet devri Araplarının batıl inançları arasında yer aldığını bildirmiş ve bunlara itibar edilmemesini öğütlemiştir.

Safer ayı 2

Cahiliyye devrinde, birbiri ile çarpışmaya ve talana alışmış olan Araplara fasılasız üç ay güvenlik ve sulh içinde yaşamak çok ağır geliyordu. Onun için Hz. İbrahim (A.S.) ve Hz. İsmail (A.S.)dan beri devam eden gelen bu tertibi canlarının istediği gibi bozmaya, mesela Muharrem ayındaki haramlığı Safer ayına çevirmeye, diğer haram ayları da ileri geri götürmeye başladılar ve hadis-i şeriflerde de belirtildiği üzere:

“Muharrem ayını Safer diye isimlendirerek”, (Bak. Buhari, Hacc: 34, Menakıbu'l-ensar: 26, Müslim, Hacc: 198, Ebu Davud, hacc: 80) Muharrem'i haram ayı olmaktan çıkarıyorlar, haram ayındaki yasakları işliyorlardı. Böylece, Muharrem'in haramlığını Safer ayına tehir ediyorlardı. Maksatları ardarda gelen üç haram ayı ikiye indirmek, üçüncüyü bir ay geriye bırakmaktı. Çünkü üç ay üst üste, savaşmak, yağmalamak ve öldürmek gibi alışkanlıklardan uzak kalmak onlara zor geliyordu. Cenâb-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de:

“Haram ayları ertelemek, sadece kâfirlikte ileri gitmektir. Çünkü onunla, kâfir olanlar saptırılır. ALLAH'ın haram kıldığıнын sayısını bozmak ve O'nun haram kıldığıнын helal kılmak için haram ayını bir yıl helal sayarlar, bir yıl da haram sayarlar. Böylece onların kötü işleri kendilerine güzel gösterilmiştir. ALLAH kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.” (Tevbe Sûresi: 37) buyurarak, onların bu nesi' tatbikatlarını **“küfürde artış”** olarak değerlendirmiştir.

Bu hal hicretin 10. yılına kadar devam etti. Veda Haccında Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz ayların o sene tam yerini bulduğunu açıkladı.

Binaenaleyh, Safer ayının uğursuzluğu hakkında söylenenlerin asıl menşei işte bu cahiliyye devri davranışlarıdır. Öyle ya! Bir adamın yurdunda ve ailesi yanında rahatça oturmasını ve dağda, bayırda serbestçe gezip-dolaşmasını değiştiren, şehirlileri gurbete çıkarıp bedevilerden bir kısmını savaşa gönderen, bir kısmını da sakınmaya, korunmaya, korkmaya mecbur eden bir ay; uğursuz sayılmaz da ne yapılır? İşte Arabistan çöllerinde meydana gelen bu hadiseler, Safer ayının **“Saferu'l-hayr”** diye vasıflandırılmasına rağmen uğursuz sayılmasına sebep olmuştur. (Geniş bilgi için bak. Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 3/89-90)

Safer; ayrıca cahiliyye devri arablarının inandığı bir uğursuzluk çeşididir. Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimiz bunu reddetmiştir. Ebû Hureyre (R.A.)den rivayete göre Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz:

“Hastalığın, sahibinden bir başkasına kendi kendine sirâyeti yoktur, eşyâda uğursuzluk yoktur. Ükey ve baykuş ötmesinin te'sîri ve kötülüğü de yoktur. Safer ayında uğursuzluk yoktur. Bunlar Cahiliyyet hurâfeleridir. Fakat ey mü'min! Sen cüzzâmlıdan, arslandan kaçır gibi kaç!” buyurdu. (Buhari, Tıp: 19) Hadis-i şerifte geçen **“Safer”** iki şekilde te'vil edilmiştir. Birinci te'vile göre bundan maksat: **“Safer ayı”**dır. Yukarıda da izah edildiği gibi, Cahiliyyet devrinde Araplar Nesi' usûlüne göre, Muharrem ayının haram ay oluşunu Safer'e nakledilerdi. Ve bu sûretle Safer, haram aylardan sayılırdı. Resûlü Ekrem (S.A.V.) Efendimiz bunu da men edip: **“Artık Safer ayı için hürmet yoktur!”** Buyurmuştur.

Safer ayı 3

Asr-ı Saâdet'ten zamanımıza kadar devam edip gelen halk inanışına göre, bu ayda akdedilen nikahı devamsız sayarlar. Hatta halk arasında bu aya boş ayı derler. Çünkü "**Safer**" lügatta boş demektir. Dilimizdeki **Sıfır** kelimesi de buradan gelir. Araplar bu ayda birbirlerine yağmada bulunurlar ve evlerini eşyadan hâli ve boş (Safer) bırakırlardı. Bu sebeple yağma ayına Safer denmiştir. İşte bu hadis-i şerif ile, Safer ayının uğursuz kabul edilmesi men olunmuştur. Çünkü Safer ayının diğer aylardan hiçbir farkı yoktur. Diğer aylar zamanın bir dilimi olduğu gibi Safer ayı da zamanın bir dilimidir. Bu batıl akide cahil halk arasında yaşamakta ve Safer ayında nikah yapmanın uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır. Bu batıl inancı yıkmak için İslâm alimleri mücadele etmişler, hatta pek çok alim özellikle bu ayda nikah kıymışlardır. Buharî'nin bir rivayetine göre, Hz. Âişe (R.Anha) validemiz: Benim nikahım da, zifâfım da Safer ayında idi, buyurdularına göre, Resûl-i Ekrem (S.A.V.) Efendimiz bu hurâfevi fikrin izâlesine fiilen de çalışmıştır.⁷ Bu bakımdan safer ayında evlenilmez, yoksa devam etmez; safer ayında doğan çocuklar uğursuz olur v.b. inanışlar tamamen batıldır, hurafedir.

İmam Malik'e, hadis-i şerifte geçen: "**La safere**" sözünün manası soruldu da: Cahiliye halkı Safer ayını helâl aylardan sayarlardı. Sonradan onu bir sene helâl, bir sene de haram saymaya başladılar. Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimiz de onların bu âdetini kaldırmak için: "**Böyle bir sene helâl, bir sene de haram sayılan bir Safer ayı yoktur**" buyurdu, cevabını verdi. (Ebu Davud, Tıp: 24, No:3914)

İkinci te'vile göre **Safer** karında yaşayan bir takım kurtlardır. Câhiliyet devri itikatlarından biri de budur. Araplar karın boşluğunda yılan benzeyen bir hayvanın yaşadığına, insan acıdığı zaman o hayvanın heyecanlanıp, çok defa sahibini ısırıp öldürdüğüne inanırlardı. Hatta bunu uyuz hastalığından daha bulaşıcı sayarlardı. Bunun, insan veya havyan karında bulunup, bulaşıcı bir hastalık olduğuna da inanırlardı.

Cahiliyyet devrinde bulaşıcı hastalıkların ilâhî bir te'sîre tâbi olmaksızın bizâtihi, yani kendi kendilerine sirâyet edip geçtiklerine inanılırdı. Halbuki her şeyde hakîkî müessir, ALLAH'ın irâdesidir. Bu irâde de hastalıkların geçmesinde bir takım sebepleri vasıta kılar. Bunlardan biri, hasta olan kimselerle temâstır. Hadisteki "**Cüzâmlıdan kaç!**" emri, hastalığın başkasına geçme sebeplerinden birini en açık şekilde belirtmiştir.

İşte Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz, "**Yok**" diye buyurmakla her iki manaya gelen **Safer**'in batıl ve asılsız olduğunu belirtmektedir. Hadis-i şerifte işaret buyrulan cahiliyye devrinin diğer batıl inançlarından bazıları:

a- Tiyere: Bir yolcunun sefere çıktığı sırada önünden bir kuşun uçması uğursuzluk sayılırdı ve böyle bir durumla karşılaşan yolcu yolculuğundan vaz geçerdi.

b- Hâme: Hâme, baykuştur. Bu kuşun bir evin üzerine konup da ötmesinin uğursuzluk getireceğine inanılırdı. Bugün bile cahil halk arasında böyle bir endişe vardır.

c- Gûl: Cahiliyye Araplarının inancına göre Gûl, تنها ve ıssız çöllerde insana değişik suretlerde görünerek yolunu şaşırır, sonunda onu helâk eder. Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimiz bunların aslının olmadığını, cehalet devri Araplarının

batıl inançları arasında yer aldığını bildirmiş ve bunlara itibar edilmemesini öğütlemiştir.

Üç Aylar

Soru: Üç aylar hakkında bilgi verir misiniz?

Cevap: Bismillahirrahmanirrahim.

26 Temmuz Çarşamba günü 1 Receb. Dolayısıyla üç aylara girmiş olacağız. İnşallah. Cenâb-ı Hak, mekânlar içinde mukaddes mekanlar; zamanlar içinde de mukaddes zamanlar yaratmıştır. Zamanlar içinde yarattığı mukaddes zamanlardan birisi de: Müslümanlarca “**üç aylar**” diye bilinen: “**Receb, Şaban ve Ramazan**” ayıdır.

26 Temmuz Çarşamba günü 1 Recep olup, pek feyizli ve bereketli bir maneviyat mevsimine yüce ALLAH’ın lütfuyla girmiş bulunuyoruz. Asırlardan beri bütün Müslümanlar, pek feyizli, bereketli ve birbirinden sevab ve fazilet bakımından pek güzel ve bir nevi hasad mevsimi olan bu üç aylara erişmenin manevî hazzını duymuşlar ve hatta birçok mü’min kardeşlerimiz bu mübarek ayları oruçlu geçirmişlerdir. Bu aylar müslümanlar tarafından derin bir saygı ve dinî heyecanla karşılanır. Diğer aylara nisbetle daha çok ibadetle değerlendirilmeye çalışılır. Hemen her Müslüman bu ayların girişi ile bir hazırlık yapar. Geçmişini gözden geçirerek düzenli bir geleceğe kavuşmanın imkanlarını arar.

Receb, Şaban ve Ramazan ayı, müslümanlarca “**mübarek**” yani bereketli aylar olarak görülmüş ve isimlendirilmiştir. Bu aylar gerçekten mübarek aylardır. Çünkü Kurban Bayramı ve Mevlid Gecesi dışındaki mübarek gün ve geceler bu aylar içindedir. İnsanlık için bir hidayet kaynağı olduğunda şüphe olmayan Kur’an-ı Kerim-i Kerîm bu aylardan biri olan Ramazan ayında inmiş, inmeye başlamıştır. İslâm’ın beş temel ibadetinden biri olan oruç da bu aya tahsis edilmiştir. Bu aylarda meydana gelen dinî olaylar, bu aylara kudsiyet ve hususiyet kazandırmıştır.

Hicrî-kamerî aylardan olan ve “**üç aylar**” diye isimlendirilen: “**Receb, Şaban ve Ramazan**” aylarının dinimizde ayrı bir yeri vardır. Çünkü Enes b.Malik (R.A.)den rivayete göre Peygamberimiz (S.A.V.):

“Receb ALLAH Teâlâ’nın ayı, Şaban benim ayım, Ramazan da ümmetimin ayıdır.” buyurmuşlardır.¹

Hadis-i şerifte Receb ayı için: “**ALLAH Teâlâ’nın ayı**” denilmesi, bu ayın şerefine işaret içindir. Aslında bütün aylar, bütün yıllar, bütün zamanlar, bütün mekanlar, bütün varlıklar, bütün insanlar, cümle eşya her şey ALLAH Teâlâ’nındır. Ama her şey ALLAH Teâlâ’nın iken, “**Receb ALLAH Teâlâ’nın ayıdır**” demekten maksat ne?.. Burada maksat, “Receb ayında ALLAH Teâlâ Hazretleri, kulları çok afv ü mağfiret ediyor; kulları çok affettiği, tevbe eden kullarını çok bağışladığı bir aydır.” demek oluyor.

Receb ALLAH Teâlâ’nın ayıdır. Günahları bağışlar, Receb kelimesinin “**R**” harfi, ALLAH Teâlâ Hazretleri’nin rahmetine; “**Cim**” harfi, ALLAH Teâlâ Hazretleri’nin cömertliğine; “**Be**” harfi, ALLAH Teâlâ’nın birr u ihsanına delalet eder. ALLAH Teâlâ Receb ayında, başından sonuna kadar kullarına üç şekilde izzet ve ikramda bulunur. Bunlardan birisi, az emekle bol rahmet ve bereket; ikincisi, cömertlikte sınırsızlık, yani bu aya hürmet eden kullarına bol bol vermesi demektir. Üçüncüsü, cefasız birr u

ihsandır ki, iyilik üzerine iyilik, yardım üzerine yardım, bağışlama üzerine bağışlamadır.”

Üc Aylar 1

İkincisi: Receb ayının ilk Cuma gecesine tesadüf eden **Regaib Kandili** gecesidir. Bu gece; bir rivayete göre Yüce Peygamber (S.A.V.) Efendimiz Hazretleri'nin dünyaya teşriflerine vesile olan ve Peygamberlik nurunun Hz. Âmine'ye intikal ettiği bir gecedir. Regaib Kandili, Yüce ALLAH'ın af ve mağfiretinin istendiği, umut, huzur ve ilahî müjdelerle dolu bir gecedir. Yine bu gece; Mîrac, Berat ve bin aydan hayırlı olan Kadir gecesinin müjdecisidir.

Üçüncüsü: Receb ayının yirmiyedinci gecesini, **Mîrac Kandili** gecesidir. Bu gece, âlemlerin rahmetçisi, mü'minlerin şefaathçisi o Yüce Peygamber'in "Mîrac Mu'cizesi'nin" tahakkuk ettiği, Yaradan'ın Cemâl-i Bâkemâliyle müşerref olduğu, Cenâb-ı zülcelâl Hazretlerinden biz ümmetlerinin afvını dilediği bir gecedir.

Dördüncüsü: Şaban ayının onbeşinci gecesini, **Berat Kandili** gecesidir. Bu gece, Cenâb-ı Hakk'ın; tevbe eden Muhammed ümmetinin günahlarını afvederek, mağfiret beratlarını verdiği bir gecedir.

Beşincisi: Ramazan ayının yirmiyedinci gecesini **Kadir Gecesi**'dir. Bu gecenin, içerisinde Kadir Gecesi bulunmayan bin aydan daha faziletli olduğu, ALLAH Teâlâ tarafından haber verilmiştir.

Bu mübarek gecelerde ALLAH Resulü, Cenab-ı Hakk'tan bazı ihsanlara nail olmuştur. Bizler de onun hatırasını yad etmek için bu geceleri kutluyoruz ve umuyoruz ki Cenab-ı Hakk bu gecelerin şerefine, rahmetin sağanak sağanak yağdığı bu bereketli anlarda bizi ilahî hayırlardan mahrum bırakmaz.

İşte bu geceler, ezelen ve ebeden âtîfeti sonsuz, ihsânı bitmez, lütfu tükenmez olan ALLAH Teâlâ'nın ezeli ve ebedî inâyetine mazhar geceler; kadın-erkek, genç-ihtiyar ferdler, evlerde aileler, Tevhîd mabedinde Hakk'a yönelmiş saflar, câmide gözü yaşlı, bağı yaralı cemâatler, ihlaslı müslümanlar, ihlâslı insanlar olarak ALLAH Teâlâ'dan yardım, Resûl-i zîşân'dan şefâat niyâz edecek, îmân ve irfân zulâliyle bir daha susamamasıya kanacak, üstün insânlik vasfı kazanacak anlardır; kutlu zamânlardır.

Bu mübarek gecelerde kılınması gerekli özel bir namaz bulunmamakla birlikte, bu gecelerin fazileti ve yapılacak duaların kabul edilme ümidinin fazla olması sebebiyle diğer gecelere göre daha iyi bir şekilde bunların ihya edilmesi gerekir. Özellikle kaza namazı kılma, teheccüt namazını artırma, Kur'an-ı Kerim okuma, tesbih, zikir ve dua ile bu geceleri ihya etmektir. Diğer yandan gündüzü oruçlu geçirmek, hakkı bulunan kimselerle helalleşmek, yoksulları gözetmek, hayır-hasenat yapmak da bu günlerin en güzel ihya şeklidir. Bu gecelerde, nafie namazın en az iki rekat olmak üzere, istenildiği kadar kılınması büyük ecir kazandırır.

Kandil geceleri, Rabbimizin feyzinin, nurunun ve affının kulları üzerinde tecellî ettiği gecelerdir. Onun içindir ki, Müslümanlar asırlardır bu geceleri ibadetlerle geçiregelmişlerdir. Her ne kadar zamanımızda bazıları: "**Bu gecelerde yapılması gereken özel bir ibadet yoktur**", deseler de böyle sözlerin üzerinde durmaya değmez. Nice ALLAH dostu, evliya, kavuştuıkları manevî derecelere bu mübarek gecelerde kavuşmuşlardır. Büyük zatlardan Abdülkadir Geylanî Hazretleri, bu gecelerde yapılacak ibadetleri Günyetü't-talibîn isimli eserinde uzun uzun anlatmaktadır. Müslümanları bu gecelerde ibadete teşvik eden yalnız Abdülkadir Geylanî Hazretleri değildir. Sadece ilim öğrenmekle kalmayıp, ibadete düşkün olan her âlim, Abdülkadir Geylanî Hazretleri gibi yapmıştır.

O bakımdan ALLAH Teâlâ'nın kullarına tevbe kapısını, affetme, mağfiret eyleme kapısını açmış olduğu bir ayın kapısından geçmiş oluyoruz. Demek ki, Receb ayında tevbe edeceğiz, ALLAH Teâlâ'nın affını, mağfiretini isteyeceğiz. Şaban ayında Peygamber (S.A.V.) Efendimizin has ümmeti olmaya çalışacağız. Ramazan ayında da ALLAH Teâlâ'nın lütfuna ermeye, ümmet olarak mükâfatları kazanmaya gayret edeceğiz. Enes b. Malik (R.A.)den rivayete göre peygamberimiz (S.A.V.), Receb ayına girdiği zaman:

“ALLAHümme bârik lenâ fi Recebe ve Şa'bân ve belliğnâ Ramazan.”

“Ey ALLAH'ım! Receb ve Şaban ayını bize mubarek kıl. Ve bizi Ramazan'a ulaştır.”

diye dua ederlerdi.³

Üç aylar, dinî duyguların yoğunluk kazandığı, merhamet, şefkat, yardımlaşma ve dayanışma hislerinin doruk noktaya ulaştığı, hayır ve iyiliklerin arttığı bir mevsimdir. İnsanların geçmişin muhasebesini yaparak geleceğe azim ve enerji dolu bir şevkle atılma fırsatı bulacakları bir dönemdir. Hatalardan ve günahlardan temizlenme, hayırlı ve yararlı işleri daha da fazlalaştırma, iyilikte yarışma zamanıdır.

Receb tevbe ayıdır, kullar tevbe eder. ALLAH da receb ayında kullarının tevbesini kabul eder. Onları affeder, günahlarını bağışlar, amel defteri bembeyaz olur.

Şaban Hz.Peygamber (S.A.V.) Efendimizin benim ayım dediği bir ay... Tabii biz de, Şaban ayında Hz. Peygamber (S.A.V.) Efendimiz hazretlerine bağlılığımızı, sünnet-i seniyyesine ittibâmızı, O'na salât ü selâmımızı çok yaparak, Şaban ayını da ibadetle tâatle geçirmeye gayret etmemiz gerekir.

Ramazan da bizim, Ümmet-i Muhammed'in ayıdır. Ramazan4da da gayretimizi son noktaya getirerek, bu aylarda başlamış olduğumuz güzel çalışmanın sonucunu, ekimin hasadını almamız. Demek ki, bütün bu rivayetlere topluca baktığımız zaman, bu üç aylık devre içinde insanın Cenâb-ı Hakk'ın sevdiği yola girmesi, tevbe edip ibadetlere başlaması, iyi bir müslüman olarak yaşaması, oruçlarla nefsini ıslah edip, iradesini kuvvetlendirip içini dışını temizlemesi, sevabları kazanması, mübarek bir hayat yaşaması; Ramazan'a girince de, bunları arttırıp en son büyük mükâfata erip, dünyada da ahirette de bayrama ulaşması planlanmış oluyor. Kullara bir imkân ve fırsat olarak bahşedilmiş oluyor.

Receb ve Şaban ayları, rahmet ayı olan Ramazan'ı karşılayan aylar olup Ramazan ayının müjdecisidir. Dinimizde ayrı bir değeri olan üç ayların, kişide insanî özelliklerin olgunlaşmasında ve iradenin kontrol altına alınmasında rolü büyüktür. Zira Receb ve Şaban aylarının feyzinden ve bu aylarda bulunan Regaib, Mîrac ve Berat gecelerinin rahmetinden istifade yolunu tutan bir kişi Ramazan ayında ise her türlü kötülükten kendini uzak tutar ve insanî vasıflarının artmasına gayret eder. Nihayet Kadir gecesinde yapacağı ibadet ve tevbe ile manevî hazza ulaşır.

Bu ayların diğer bir özelliği; yukarıda da işaret edildiği gibi, mü'minleri her çeşit kir, pas ve günahlardan uzaklaştıran, fazileti büyük, rahmeti bol, mağfireti geniş ve bereketi sınırsız olan dinimizdeki beş mübarek geceden dördünün bu aylar içinde olmasıdır. Bu beş geceden:

Birincisi: Mevlid Gecesi'dir ki Rebiulevvel ayının 12. gecesidir. İslâm'ın Yüce Peygamberi, bütün beşeriyetin hidayet ve fazilet rehberi olan Hz. Muhammed Mustafa (S.A.V.) Efendimiz dünyaya bu gece teşrif etmişlerdir.

Üç Aylar 2

Bu mübarek gecelerde, tevbe, dua, niyaz ve istiğfarlarımızla ALLAH'a yaklaşmaya ve kendimizi affettirmeye çalışmalıyız. Ayrıca bol bol ve düşünerek Kur'an okumalı, kaza namazı kılmalı, kendimiz için, ailemiz için, milletimiz için ve bütün insanlık için ellerimizi yüce Rabbimize açıp dualar etmeliyiz. Bu gecelerde yapılacak ibadetlerin, verilecek sadakaların daha çok kabul edileceği inancımızı hatırlayarak ALLAH'ın türlü nimetleri ile bizi sevindirdiği gibi bizler de birer yoksul aile bulup ihsan ve ikramlarla sevindirmeliyiz. Hastaları ziyaret etmeli, kimsesizlerin gönlünü almalı, büyüklerimize saygımızı küçüklerimize sevgimizi en uygun usul ve yolla mutlaka göstermeli ve bu, yüce İslam dininin size ikramıdır demeliyiz. Bu gecelerde tevbe ve niyazlarımızla kurtulacağımız her türlü davranışlarımızı bir kenara bırakmalı ve geleceğimizi de hiçbir kötü davranışın gölgelemesine müsaade etmemeliyiz.

Bu mübarek gün, gece ve ayların birey ve toplum yaşantısında etkisi mutlaka görülmeli, büyüklerin gönülleri alınmalı, eş ve dostlarımızın hatırlan sorulmalı, kimsesizler aranmalı, insanlara ikram edilmeli, yetimler gözetilmeli, yardıma muhtaç kimselere yardım edilmelidir. Özellikle de içinde yaşadığımız çok kültürlü toplumlarda, bu mübarek iklimi evimizde eş ve çocuklarımızla birlikte hissetmeliyiz. Aramızdaki olası kırgınlıklar ve dargınlıklar son bulmalı, hoşgörü ve bağışlayıcılığımız ön plana çıkarılmalıdır. Ve dahası ahlaklı olmaya ve düşünmeye/tefekfüre önem verilmelidir.

Dinî duyguların yoğunluk kazandığı, merhamet, şefkat, yardımlaşma ve dayanışma hislerinin doruk noktaya ulaştığı, hayır ve iyiliklerin arttığı bir zaman dilimi olan üç aylar, Türk-İslam geleneğinde "mübarek" yani bereketli aylar olarak görülmüş ve isimlendirilmiştir. Ancak burada, sırf bu zaman dilimine girmekle kendiliğinden ulaşacağımız bir kazançtan ziyade ibadetlerle, iyi ve doğru davranışlarla elde edebileceğimiz bir sevap, çabayla hak edilecek bir bereket ve verimlilik söz konusudur.

İnsanların geçmişin muhasebesini yaparak geleceğe azim ve enerji dolu bir şevkle atılma fırsatı bulacakları bu dönem, hatalardan ve günahlardan temizlenme, hayırlı ve yararlı işler yapma, iyilikte yarışma zamanıdır.

Dinî hayatımıza pozitif anlamda yeni bir heyecan, canlılık ve ivme kazandıran üç aylar ve bu aylar içinde yer alan kandiller, yaratılış gayemizi düşünmemiz, Yaratana ve yaratılanlarla olan münasebetlerimizi değerlendirmemiz için son derece değerli fırsatlardır. Milletimizin "kandil" olarak adlandırdığı bu geceler, gönül evlerimizi aydınlatan ışıklardır.

Kısa fasılalarla birbirini takip eden mübarek kandil gecelerimizin biz müslümanlarca ifade etmiş olduğu mana pek yücedir. Bu mübarek kandil gecelerimizde pırıl pırıl yanan o kandiller, ışıklarıyla karanlık gecelerimizi, nurlarıyla kararan kalplerimizi aydınlatır.

İnsan bir taraftan yaratılmışların en saygını, diğer taraftan da pek çok zaaf ve kusurla yüklü bir varlıktır. İnsanın hayatı boyunca devam eden zihinsel ve fiziksel aksiyonlardaki zıtlıklar arasında gidip gelmeleri ve çalkantılı hali de bundan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla ilahi rahmete fazlasıyla mazhar olan bu zaman diliminde kendimizi sorgulamaya ve dinin manevi ikliminde gönül huzuru, istikamet ve öz güven kazanmaya, ihtiraslarımızı dizginleyip küçük menfaat çekişmelerinden uzak

kalmaya ihtiyacımız daha da artmaktadır. Bu vesileyle aramızdaki çekişmeleri, kin ve kırgınlıkları, şahsi menfaat hesaplarını bertaraf etmeli, Yüce Dinimiz'in bizden istediği, sevgi ve hoşgörü ortamının kurulmasına, kardeşlik ve beraberliğimizin güçlenmesine, insanî ve ahlâkî meziyetlerin yaygınlaşmasına gayret göstermeliyiz. sasen Regaib, Mîrac, Berat, Kadir Gecesi, Arefe Günü ve Ramazan Bayramı gibi mübarek gün ve geceler güzel amellerle içini doldurabildiğimiz, yanlışlarımızın farkına varıp doğru istikamete yönelebildiğimiz ölçüde bizim için bereketli ve kazançlı zaman dilimleri olacaktır.

Mübarek gün ve geceler, yaratılış gayemizi düşünmemiz, yaratan ve yaratılanlarla olan münasebetlerimizi gözden geçirmemiz için bulunmaz fırsatlardır. Milletimizin "kandil" olarak adlandırdığı bu geceler, ışıklarıyla sadece karanlık gecelerimizi değil, aynı zamanda manevi feyziyle de kalplerimizi, manevi dünyamızı ve geleceğimizi aydınlatan ışıklardır; kendimizi denetleme ve değerlendirmenin, bir beşer olarak ilahi kudret karşısındaki acziyetimizin şuurunda olarak taat, ibadet ve şükürlerimizi artırmanın, bir kere daha geçmişimizin muhasebesini yapıp geleceğe hazırlıklı olmanın bir vesilesidir.

Kandiller, günümüzün yoğun karmaşık ve stresli hayat akışı içinde kaybolup giden ve öze dönüşünü ihmal eden günümüz insanı için içe dönük bakış ve öz denetim fırsatıdır. Bu esnada iman, ibadet ve temel ahlaki erdemler bakımından kendimizi sorgular ve yeniler, tavır ve davranışlarımızı ilahi öğütlerin ışığında gözden geçirir, Yüce Rabbimize olan sevgi ve bağlılığımızı pekiştirebilirsek bize sunulan bu altın fırsatları iyi değerlendirmiş oluruz.

İlahi rahmete fazlasıyla mazhar olan bu zaman diliminde, gönül huzuru içerisinde yaratıcımıza, ailemize, çocuklarımıza, milletimize ve tüm insanlığa karşı görev ve sorumluluklarımızın olduğunu bir kez daha hatırlayalım, yanlış ve kusurlarımızdan dönelim, elimizi ve gönlümüzü uzanabileceğimiz herkese açalım, aramızdaki sevgi bağına, dayanışma ruhunu güçlendirelim. Birbirimizin kusur ve hatasını örtmeye ve telafi etmeye, güzellikleri öne çıkarıp paylaşmaya çalışalım. Kırgın gönülleri barıştıralım, ihtiraslarımızı dizginleyip küçük menfaat çekişmelerinden uzak duralım, yüce Dinimiz'in bizden istediği kardeşlik ve beraberliğimizin güçlenmesine, insanî ve ahlâkî meziyetlerin yaygınlaşmasına gayret gösterelim.

Ülkemizde huzur ve barış içinde asırlardır birlikte yaşamış insanlarımızı birbirine düşman etmek için gündeme getirilen dini, siyasi, kültürel ve etnik ayrılık ve farklılıkları değil ortaklaşa sahip olduğumuz değerlerimizi yaşatalım ve güçlendirelim. Aramızdaki sevgi-saygı bağına, dayanışma-kaynaşma ruhunu pekiştirerek, kin ve düşmanlık duygularımızın bizi yönetmesine fırsat vermeyerek hem insani ve dini hasletlerimizi, hem de toplum olarak birlik ve bütünlüğümüzü, huzur ve esenliğimizi koruyalım. Yüce dinimizin bizden istediği kardeşlik ve beraberliğimizin güçlenmesine, insani ve ahlaki meziyetlerin yaygınlaşmasına gayret gösterelim.

Masum bir insanın kanını dökmek, ALLAH katında beratının önündeki en büyük engellerden biridir. Öyleyse gelin, kim adına ve ne maksatla yapılırsa yapılsın savaş, terör ve şiddetin sona ermesi, açlık, sefalet ve cehaletin yok olması, barış ve huzurun hakim olması için dua ve niyazda bulunalım. Her bir ferdin, özellikle de sorumlu ve yetkililerin bu uğurda elinden gelen gayreti göstermesi gerektiğini bilelim ve anlatalım. Bireyleri ve toplumları derinden sarsan sayısız sorunların yaşandığı dünyamızda,

insanlık onuruna yaraşır, aydınlık bir geleceğin inşası ancak böyle bir ortak akıl ve çaba ile mümkün olabilir.

Üç Aylar 3

Bu mübarek üç aylara kavuşmak büyük bir nimettir. Çünkü geçen sene aramızda bulunan bir kısım akraba, dost ve ahbablarımız yoklar. Biz kendilerine ALLAH Teâlâ'dan rahmet diliyoruz. Binaenaleyh, bu nimetin kıymetini bilip, ondan faydalanmamız gerekir. Mümkün merteye oruç tutmaya gayret gösterelim. Bu ayları tamamen oruçlu geçiren Müslümanların sayısı pek çoktur. Resûl-i Kibriya Efendimiz Hazretleri de bu aylarda tutulan oruçların faziletinden sık sık bahsetmişler ve kendileri de bu aylarda pek çok oruç tutmuşlardır.

Abdullah İbn-i Abbas (R.A.): Receb ayında Peygamberimiz (S.A.V.)'in, "Bu, artık orucu bırakmaz" deyinceye kadar çok oruç tuttuğunu, bazen de, "Bu artık oruç tutmaz" deyinceye kadar orucu terk ettiğini,⁵ haber vermiştir. Bundan anlaşılıyor ki Peygamberimiz (S.A.V.), Receb ayında diğer aylara nazaran daha çok oruç tutmuştur. Ayrıca, Mucibe el-Bahiliyye'nin babası veya amcasından rivayete göre, Peygamberimiz (S.A.V.) mübarek üç parmağını yumup açarak işaret edip: **Haram** (hürmet gösterilmesi gerekli olan) **aylardan bu kadar** (yani üç gün) **oruç tut ve terket**, buyurmuşlardır.⁶ Görülüyor ki Peygamberimiz (S.A.V.) haram aylarda oruç tutmayı teşvik etmişlerdir. Receb ayı da, o haram aylardan birisidir. Diğer haram aylar: Zilkade, Zilhicce ve Muharrem aylarıdır.

Selman-ı Farisî (R.A.)den rivayet edilen bir hadis-i şerifte: Receb ayında; on rekat ayın başında, on rekat ayın ortasında ve on rekat da ayın sonunda olmak üzere toplam otuz rekat nafil namaz kılmanın faziletinden bahsedilmektedir.

Bu namaz günahların bağışlanmasına vesile olur. Ve bir sene oruç tutmuş gibi sevâba nail eder. Ve farz olan namazları devamlı kılmaya yardım eder. Bu namaz mü'mini müşrik ve münâfıktan ayırmaya alâmettir. Bu namazı kılanlar ile Cehennem arasında yetmiş hendek hâsıl olur, her hendeğin arası yer ile gök arası kadardır... buyurulmuştur.⁷

Hiz. Aişe Validemiz (R.Anha)'den rivayete göre, Peygamberimiz (S.A.V.)'in nafil oruç tutmayı en çok sevdiği ay: Şaban ayıdır.⁸ Ayrıca Peygamberimiz (S.A.V.): Ramazan-ı Şerif ayını daha fazla ibadetle ve yüksek bir ubudiyet (kulluk) şuuru ile karşılama hazırlığına binaen, bu ayda diğer aylara nazaran daha fazla oruç tutmuştur.

Nitekim Hiz. Aişe (R.Anha) validemiz şöyle der: Resûlullah (S.A.V.), o derece oruç tutardı ki, biz; bu, artık orucu bırakmaz, derdik. (Bazen de) orucu öyle terkederdi ki artık bu, oruç tutmaz, derdik. Ben Resûlullah (S.A.V.)'in Ramazan-ı şerif ayından başka hiçbir ayı tamamen oruçlu geçirdiğini görmedim. Şaban ayı kadar hiçbir ayda çok oruç tuttuğunu da görmedim.⁹

Peygamberimiz (S.A.V.)'in Şaban ayında çok oruç tutması, ameller ALLAH Teâlâ'ya o ayda arz olduğu içindir. Üsame b. Zeyd (R.A.) diyor ki:

– Yâ ResûlALLAH! Şaban ayında tuttuğun kadar başka aylarda oruç tuttuğunu göremiyorum (sebebi nedir?), dedim. Peygamberimiz (S.A.V.) de:

– **Bu** (Şaban ayı), **Receb'le Ramazan arasında insanların gaflet ettikleri bir aydır. Halbuki o** (yani Şaban ayı), **amellerin Rabbülalemin'e yükseltildiği bir aydır. Ben, oruçlu olduğum halde amelimin yükseltilmesini seviyorum, istiyorum, buyurdu.**¹⁰

5 Müslim; Sıyam: 179, Ebu Dâvud; Sıyam: 56, İbn-i Mâce; Sıyam: 30, Nesâî; Sıyam: 34-70, Dârimi; Savm: 33, A.b.Hanbel: 1/227, 231, 341, 301, 321, 326, 3/104, 179, 230

6 Ebu Dâvud; Sıyam: 55

7 Abdulkadir Geylani; Gunyetü't-Talibin

8 Ebu Dâvud; Sıyam: 57, Nesâî; Sıyam: 70, A.b.Hanbel; 4/188, Hakim, Müstedrek: 1/434, Beyhaki, Sünen: 4/292

9 Buhari; Savm: 52, Müslim; Sıyam: 175; Ebu Dâvud; Sıyam: 59; Tirmizi; Savm: 37, Nesâî Savm: 70

10 Nesâî; Sıyam: 70, A.b.Hanbel: 4/201

Bu mes'ut gecelerde ALLAH Teâlâ'nın bütün inanan kullarına va'di var. Tevhîd safındaki ümmetine Resûlullah (S.A.V)'in şefaati var. Bu gecelerde gönüller îmân feyziyle dolarak Hakikat-i Muhammediyye mihrabına yönelmiş olurlar. Bu mihraba yönelenlere karşı ALLAH Teâlâ'nın mağfireti sınırsız, merhameti sonsuz, acıması bitmez, rahmeti asla tükenmez.

Bu mübarek gecelerde mü'min ve muhlis kullar ALLAH Teâlâ'ya yönelip saf tutarlar. Ve tek ağızdan ve tek kalpten:

“Rabbimiz sadece, yalnız ve ancak sana ibadet, kulluk ederiz. Ve bütün işlerimizde yalnız, sadece ve ancak senden yardım isteriz, medet bekleriz. Bizi bütün işlerde dosdoğru, sana doğru varan yola hidayet eyle, eriştir, yönelt. Kendilerine nimet verdiğin; ihsanda, lütuf ve ikramda bulunduğun o mesut bahtiyar kimselerin Peygamberlerin, salihlerin yoluna. Ne o kötü amellerin sebebi ile senin tarafından kendilerine gazap olunmuş, kızılmış ve ne de hakdan yüz çevirerek yolunu sapıtmış dalalete düşmüşlerin yoluna değil.4 Âmin, kabul et ya Rabbi” diye dua ederler.

Bu mübarek geceler afv ü atâ kapısının çalınacak, nasib alınacak vakitleridir. İhlasımızı tazelemeliyiz, imanımıza ibadetlerin hazzını katmalıyız, üstümüzden gafleti atmalıyız.

Bu gecelerde az isteyene çok verilir. Gönül kapılarımızı iman ve irfanla dolduralım. Bu gecelerin ilâhi havasında bahtiyar olalım.

Bu geceler; kararmış kalblerin ağaracağı, lütuf ve ihsanın son hadde varacağı, rahmet ve mağfiret kapılarının kapanmamasıya açılacağı, iman safında bulunanlara irfan armağanlarının saçılacağı, ilâhî feyzin sağnak halinde yağacağı İslâm Dini'nin büyüklüğüne, üstünlüğüne, derinliğine, enginliğine, değişmezliğine candan inanmış olanların “mücerred ruhlar” halinde öbek öbek kibriyâ fezâsına uçacağı gecelerdir.

Gündüzleri ışığa ve aydınlığa, geceleri karlığa ve karanlığa nisbet ederler. Ama adlarını andığımız mukaddes renklerine boyandığımız bu mübarek geceler, iman burcundan doğan tevhid güneşi ile ışık ve aydınlık içindedirler. Öyle bir ışık ki, artık sönmesi ve öyle bir aydınlık ki, bir daha karanlığa dönmesi yok.

Gerçekten bu mübarek üç aylarda ardı ardına gelen **“Regaib, Mîrac, Berat ve Kadir”** geceleri bir bakıma çöllerde yer yer rastlanan vahalara benzerler. Kızgın güneş altında ve kum fırtınaları arasında seyahat eden çöl yolcuları bu vahalarda nasıl dinlenmek, yollarına devam edebilmek için güçlerini yenileme imkanı bulurlarsa, biz

inanmış hayat yolcuları da bu mübarek gecelerde bunalan ruhlarımızı ferahlandırmış, kalplerimizi, vicdanlarımızı kaplayan gam-kasavet paslarını, kirlerini silmiş; bir senelik hayatımızın muhasebesini yapmak, günahlarımıza tevbe etmek imkânını elde etmiş oluruz. Yeter ki bu idrake ve bu şuura ermiş olalım.

Ayrıca; birbiri ardınca gelen mübarek gün ve geceler hayat yolculuğumuz üzerinde konulmuş birer ikaz levhasıdır. Nasıl ki bir şehirden diğer bir şehire giderken yol üzerinde çeşitli levhalar ve ikaz lambaları vardır. Bunların görevi yolculuğun salimen seyretmesi içindir. Bu işaretlere riayet eden canını ve malını korumuş olur. İşaretlere riayet etmeyenler ciddi rahatsızlıklara uğrarlar. İşte üç aylar, diğer mübarek gün gece ve saatleri ayrı bir anlatımla değerlendirmeliyiz. Bu anlar bizim kendimize gelmemize ve günahlarımızdan temizlenmemize vesile olmalıdır. Yaratanımızın bize verdiği fırsatları çok iyi değerlendirmemiz lazımdır.